

JAARVERSLAG **2016**

INHOUD

3	Verslag van directie en raad van toezicht
7	De resultaten in 2016
11	KNGF Geleidehonden en duurzaamheid
13	Sociale paragraaf
15	Missie
16	2016: Resultaten in cijfers
18	Financiële resultaten
19	Bestedingspercentages
20	Vooruitblik 2017
23	Verantwoording
24	Verantwoordingsverklaring
34	Organisatieschema
35	Raad van toezicht
36	Bestuur
36	Ondernemingsraad
37	Colofon
37	Keurmerken
	Jaarrekening
38	Jaarbalans (na resultaatbestemming)
39	Staat van baten en lasten
40	Kasstroomoverzicht
41	Toelichting behorende tot de jaarrekening
42	Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling
43	Grondslagen voor de waardering van activa en passiva
45	Grondslagen voor de resultaatbepaling
46	Toelichting op de balans
56	Toelichting op de staat van baten en lasten
67	Toelichting op de lastenverdeling
70	Overige gegevens - resultaatbestemming
71	Accountantsverklaring
74	Bijlage: Geconsolideerde meerjarenraming 2017-2021

STICHTING KONINKLIJK NEDERLANDS GELEIDEHONDENFONDS
STICHTING KENNIS- EN INNOVATIECENTRUM KNGF (KICK)

Amsteldijk Noord 42
Postbus 544
1180 AM Amstelveen

Tel.: 020 - 496 93 33
Email: info@geleidehond.nl
Internet: www.geleidehond.nl

VERSLAG VAN DIRECTIE EN RAAD VAN TOEZICHT

In september van 2016 was het precies 100 jaar geleden dat de eerste opleiding voor blindengeleidehonden werd opgezet. Dat gebeurde in het Duitse Oldenburg ten behoeve van de vele soldaten die aan het front van de Eerste Wereldoorlog hun gezichtsvermogen hadden verloren. Wereldwijd kwam de moderne geleidehondenbeweging zo'n twintig jaar later op gang en ook KNGF Geleidehonden kent haar oorsprong in de jaren dertig toen de Amsterdamse politiemann Ph. van der Most de eerste Nederlandse blindengeleidehondenschool oprichtte. Sinds de oprichting in 1935 heeft KNGF Geleidehonden duizenden honden opgeleid en met 129 afgeleverde honden in 2016 is het aantal actieve teams van geleidehond en baas toegenomen tot 652. Naast mensen met een visuele beperking zijn we ook mensen met een fysieke of psychische handicap gaan helpen. In 2007 werden bij wijze van voorzichtige proef enkele 'afgekeurde' aspirant-geleidehonden omgeschoold tot autismegeleidehond. Deze eerste bescheiden verruiming van carrièremogelijkheden voor onze honden in opleiding was zo'n succes dat daarmee het vertrouwen was gelegd om in te zetten op verdere verbreding van onze dienstverlening. In 2016 liep ons vijfjarig strategisch plan af waarin we werk hebben gemaakt van die verbreding. Naast onze kernactiviteit van blindengeleidehonden ter beschikking stellen, leiden we nu ook structureel autismegeleidehonden, assistentiehonden en buddyhonden op die het leven van mensen met een ingrijpende functiebeperking of stoornis mooier maken.

Een andere belangrijke activiteit is het inzetten van de kennis die de organisatie in haar meer dan tachtigjarige geschiedenis heeft verworven voor innovatieve projecten, geleid door de kennis- en innovatieafdeling Campus. Zo beweegt KNGF

De vraag naar onze honden blijft onverminderd groot

Geleidehonden mee met de snel veranderende wereld en kunnen we het voortouw nemen bij nieuwe ontwikkelingen. Een goed voorbeeld van een innovatief Campus-project zijn de medische detectiehonden. In 2016 lieten zij zien dat hun sublieme reukvermogen wellicht een veelbelovende bijdrage kan leveren aan het in een vroegtijdig stadium opsporen van darmkanker. Een validatiestudie gestart in 2016, moet de bevindingen eind 2017 staven. Dat overigens niet elk experiment opvolging krijgt, blijkt uit het onderzoek naar de vraag of speciaal opgeleide honden een positief

effect teweegbrengen bij jong-dementerenden (tussen de 40 en 65 jaar). Dit project werd in 2016 afgerond na de evaluatie van het eerste deel van het onderzoek. Hieruit kwam naar voren dat een hond zeker een toegevoegde sociale waarde heeft voor zowel alzheimerpatiënt als mantelzorger, maar dat daarvoor niet het hoge scholingsniveau nodig is van een door KNGF Geleidehonden professioneel getrainde hond. Onze bevindingen zijn overgedragen aan het Instituut voor Antro-zoölogie.

Extra aandacht voor autismegeleidehondenprogramma

De autismegeleidehonden daarentegen, hebben hun meerwaarde inmiddels bewezen. Veel gezinnen ervaren meer vrijheid dankzij de inzet van dit bijzondere maatje voor kinderen met een autismespectrumstoornis. Toch is een voor kind en gezin duurzaam succesvolle plaatsing van een autismegeleidehond afhankelijk van omstandigheden die in een gezin kunnen wisselen. In het uiterste geval moet een combinatie worden verbroken en keert de hond voortijdig terug naar de school. In 2016 zijn we daarom extra aandacht gaan besteden aan het verbeteren van ons autismegeleidehondenprogramma. De procedure om in aanmerking te komen voor een autismegeleidehond is bijvoorbeeld uitgebreid met extra zogenaamde kwispelbezoeken. Tijdens deze sessies onderzoeken we wederzijdse verwachtingen en kunnen we beter inschatten of een hond uitkomst kan bieden aan het betreffende gezin. Ook vindt er een extra intakegesprek plaats. Op deze manier hopen we de verwachtingen beter te kunnen managen, teleurstellingen te voorkomen en een herplaatsing van de hond te vermijden. Ook de procedure om in aanmerking te komen voor een buddyhond PTSS voor oud-geüniformeerden is na enkele jaren van praktijkervaring verder verbeterd om tot een nog betere afstemming te komen.

Internationaal toonaangevend

Tijdens het tweejaarlijkse congres van de International Guide Dog Federation (IGDF) in mei 2016 in Kroatië werd Peter van der Heijden verkozen tot een van de vier nieuwe bestuursleden van de federatie. KNGF Geleidehonden was in de jaren tachtig één van de mede-oprichters van de IGDF, die gericht is op kwaliteitsbevordering van geleidehondenscholen wereldwijd. Met workshops en lezingen willen de deelnemende scholen kennis delen en elkaar inspireren. In Kroatië verzorgde KNGF Geleidehonden een presentatie over de 'geleidehondenbeleving' die in het voorgaande jubileumjaar door Koning Willem-Alexander werd geopend. Veel geleidehondenscholen uit het buitenland vonden hun weg naar Amstelveen om kennis op te doen en te ervaren hoe KNGF Geleidehonden werkt. De organisatie hecht veel waarde aan internationale contacten en samenwerking. Het internationale fokprogramma is bijvoorbeeld onmisbaar voor de aanwas van toekomstige geleidehonden. Het enthousiasme waarmee geleidehondenscholen elkaar helpen en internationaal samenwerken, werkt aanstekelijk en zorgt er uiteindelijk voor dat steeds meer mensen wereldwijd op de hulp van een geleidehond kunnen rekenen. Zo heeft KNGF Geleidehonden de door haar ontwikkelde e-learning gedeeld met andere internationale scholen waardoor nog meer geleidehondengebruikers hier profijt van hebben.

Eerste bezoekers op 'de beleving'

Met onze unieke geleidehondenbeleving gaven we in 2016 een vervolg aan ons nieuwe open-deurenbeleid. Tweemaal per week zijn bezoekers welkom op ons opleidingscentrum om via de simulator te ervaren hoe het is om 'blind' met een geleidehond door hartje Amsterdam te lopen. Daarnaast worden de bezoekers rondgeleid over het terrein en krijgen ze uit eerste hand van onze ambassadeurs te horen wat een geleidehond betekent voor iemand met een beperking. De

transitie naar een meer open organisatie kwam verder tot uiting door opnieuw een aantal relatie-dagen te organiseren. Tijdens deze weekenden verwelkomen we onze meest trouwe donateurs in Amstelveen om presentaties en een demonstratie bij te wonen en in contact te komen met medewerkers en ambassadeurs.

Ratificatie VN-verdrag moet deuren openen voor mensen met een beperking

Naast het meer openstellen van onze eigen deuren voor belangstellenden, is er de afgelopen jaren door KNGF Geleidehonden flink gelobbyd voor landelijke wetgeving voor het toelaten van geleidehonden in openbare gelegenheden. Nog te vaak staan geleidehondenbazen met hun hond voor een dichte deur omdat ze worden geweigerd en dat heeft een forse emotionele impact. Geleidehonden vergroten de zelfredzaamheid van mensen met een beperking of chronische ziekte. Wie de hond toegang ontzegt, weigert daarmee ook de persoon die deze hulp juist nodig heeft om zelfstandig aan de maatschappij te kunnen deelnemen.

In januari 2016 overhandigde KNGF Geleidehonden symbolisch de sleutel aan de Tweede Kamer voor ratificering van het VN-verdrag Rechten voor mensen met een beperking. In juli 2016 stemde de Tweede Kamer eindelijk in met een wet die uitvoering geeft aan het VN-verdrag. Dit betekent dat openbare bedrijven en instellingen zoals restaurants, hotels, openbare gebouwen en scholen vanaf 2017 verplicht zijn hun gebouwen toegankelijk te maken voor mensen met een beperking.

Beloningsbeleid binnen de norm

In juli 2016 verschenen in de Volkskrant twee artikelen over de beloning van directeuren bij goede doelen. Het dagblad schreef over vier goede doelen waarbij de directeur meer verdient dan de norm volgens de richtlijn van Goede Doelen Nederland. KNGF Geleidehonden is één

van die vier organisaties. Boven op de constatering dat de totale bezoldiging boven de norm is uitgekomen, werd de raad van toezicht van KNGF Geleidehonden verweten dat er in 2015 een eenmalige gratificatie ('bonus') is toegekend aan de directeur, wat als niet passend wordt gezien bij goedbedoelenorganisaties. De berichtgeving werd door andere media overgenomen en tevens besproken op social media. Met als gevolg kritische telefoontjes en e-mails van verontwaardigde en teleurgestelde vrijwilligers, donateurs en nalaters. De raad van toezicht heeft direct daarop in een verklaring erkend een inschattingsfout gemaakt te hebben en heeft spijt betuigd aan alle belanghebbenden. We zijn de dialoog aangegaan met verschillende groepen belanghebbenden. In september 2016 is het beloningsbeleid aangepast. Het aangepaste beloningsbeleid zal gelden bij de benoeming van een nieuwe directeur omdat bestaande beloningsafspraken niet eenzijdig kunnen worden gewijzigd.

Waarnemend directeur

De directeur en bestuurder van KNGF Geleidehonden, Ellen Greve, is sinds de zomer van 2016 wegens ziekte niet in staat geweest invulling te geven aan haar functie. De raad van toezicht heeft sindsdien Peter van der Heijden als waarnemend directeur aangesteld, die met draagvlak binnen de organisatie en steun van het managementteam de dagelijkse gang van zaken binnen de organisatie voortzet. Peter van der Heijden is al sinds 2004 werkzaam bij KNGF Geleidehonden als hoofd Training en Cliëntenzorg en volledig bevoegd om bestuurlijk te handelen. Daarnaast heeft de raad van toezicht de overlegmomenten met het gehele managementteam en de ondernemingsraad (or) uitgebreid. De raad van toezicht geeft Ellen Greve alle ruimte om van haar ziekte te herstellen. Zij is vanaf 17 maart 2017 geen bestuurder meer. De kwestie van het directiesalaris en de situatie met de bestuurder hebben geleid tot publicaties waarbij KNGF Geleidehonden op negatieve wijze

in het nieuws kwam. Dat valt zeer te betreuren maar juist onder deze moeilijke omstandigheden toonden alle medewerkers, de ondernemingsraad, het managementteam van de organisatie en de vele vrijwilligers van KNGF Geleidehonden des te meer eensgezindheid om zich in te zetten voor de missie van KNGF Geleidehonden.

Stelselwijziging in 2017

Met ingang van boekjaar 2017 zal de gewijzigde Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 gevolgd worden. Dit heeft onder andere tot gevolg dat wij onze obligatieportefeuille voor een deel anders gaan waarderen. Hierdoor zal het resultaat over 2017 waarschijnlijk positief worden beïnvloed. In de verslaglegging 2017 zullen wij dit effect separaat weergeven, waarbij de vergelijkende cijfers over 2016 tevens aangepast worden om tot een goed vergelijk te komen.

Dankwoord

Zonder iedereen die onze missie en onze helden op vier poten een warm hart toedraagt, kunnen wij geen bijzondere honden opleiden. Onze dank gaat dan ook uit naar eenieder die ons in 2016 financieel heeft gesteund.

Wij kunnen onze bijzondere honden ook niet ter beschikking stellen zonder de tomeloze inzet van de grote groep vrijwilligers die onze organisatie omringt. Dit zijn de fokgastgezinnen die ervoor zorgen dat onze pups de best mogelijke start krijgen, de puppypleeggezinnen die de jonge honden liefdevol opvoeden en de vrijwilligers die ons helpen in de kennel of op kantoor. De ambassadeurs die in het hele land hun verhaal en dat van KNGF Geleidehonden vertellen en daarmee als geen ander indruk maken. De vele doppen-spaarders en de mensen die een actie op touw zetten en zich letterlijk in het zweet werken om een mooi bedrag op te halen voor de opleiding van onze honden. Wij hopen van harte dat we op al deze hulp mogen blijven rekenen, zodat wij ook in de toekomst zoveel mogelijk mensen kunnen

helpen met de inzet van een speciaal opgeleide hond.

Het voortbrengen van onze honden die het leven zoveel mooier maken, vraagt om teamwork. Het eindresultaat is de verdienste van velen, in het bijzonder ook van alle medewerkers van onze organisatie die zich hebben ingezet om de voorgenomen doelen in 2016 te behalen. Zij worden vertegenwoordigd door de ondernemingsraad en op deze plaats willen wij onze dank uitspreken voor hun kritische maar altijd constructieve bijdrage en de intensieve samenwerking in een veelbewogen jaar.

Een betekenisvolle toekomst

KNGF Geleidehonden wil zoveel mogelijk mensen een beter leven geven met een speciaal opgeleide hond. Dat doen we door al meer dan tachtig jaar honden op te leiden voor hun unieke taak. De geleidehondenschool beperkt zich echter niet tot het afleveren van deze bijzondere maatjes.

Onderzoek en innovatie zijn onlosmakelijk verbonden aan onze missie, net als belangenbehartiging voor onze doelgroepen en het continu verbeteren van onze dienstverlening. In de afgelopen tien jaar hebben onze activiteiten in het teken gestaan van verhoging van het aantal afgeleverde geleidehonden en verbreding van ons aanbod. We zijn daarin succesvol geweest door de inzet van onze eigen medewerkers maar vooral ook dankzij de unieke en inmiddels onmisbare samenwerking met onze professionele opleidingspartners in het land. De vraag naar onze honden, helden met verschillende specialismen, blijft onverminderd groot. Samen met onze samenwerkingspartners en de steun van alle vrijwilligers en donateurs willen we de komende jaren op beproefde en op innovatieve wijze invulling geven aan onze bijzondere opdracht.

Peter van der Heijden, waarnemend directeur
Mijntje Lückers-Rovers, voorzitter
raad van toezicht

DE RESULTATEN IN 2016

Het in eigen beheer fokken, socialiseren en opvoeden van toekomstige geleidehonden en het opleiden van honden tot geleidehond voor mensen met een beperking, behoort tot de kerntaken van KNGF Geleidehonden. Onder geleidehonden verstaan we naast de blindengeleidehonden inmiddels ook de assistentiehonden die mensen helpen bij algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL), de autismegeleidehonden, buddyhonden voor (oud-)geüniformeerden met PTSS of buddyhonden voor volwassenen en kinderen met een ingrijpende handicap of ziekte. Die ambitieuze verbreding van onze dienstverlening heeft de nodige flexibiliteit en creativiteit gevraagd van iedereen die betrokken is bij het primaire proces. Naast het proces van voortbrenging van blindengeleidehonden, waar tachtig jaar ervaring tot een hoge mate van specialisatie heeft geleid, moesten geheel nieuwe trainings- en afleverprocessen worden vormgegeven voor nieuwe typen geleidehonden. Een dergelijk veranderproces brengt uitdagingen met zich mee. Niet alleen het behalen van de gestelde productiedoelen voor de nieuwe soorten honden en diensten is zo'n uitdaging, maar ook het voorkomen dat dit ten koste gaat van de efficiëntie van het vertrouwde proces rond de opleiding van blindengeleidehonden.

De strategische kwantitatieve doelen voor het primaire proces zijn vastgelegd in meerjarenramingen voor perioden van vijf jaar en worden voor ieder kalenderjaar nader vastgesteld op basis van de actuele vraag, de beschikbare honden in opleiding en de personele bezetting.

In 2016 is het gelukt om het totaal aantal gefokte en aangekochte pups ruim boven het geplande aantal van 190 te brengen, namelijk 199. Daarnaast zijn er in het verslagjaar twaalf fokhonden, zowel dekruen als fokteven, geselecteerd om de verschillende foklijnen mee uit te breiden. Eind 2016 waren 215 pleeggezinnen druk bezig met het liefdevol grootbrengen van evenzoveel pups. Dit

aantal was ook wat hoger dan gepland waardoor in 2017 met zekerheid voldoende honden aan hun opleiding in Amstelveen kunnen beginnen.

Het aantal honden dat succesvol is getraind en een diploma heeft behaald in 2016 voldoet aan de doelstellingen. Er werden zelfs vier blindengeleidehonden en vijf buddy's meer afgeleverd dan gepland. Slechts 43 honden werden afgekeurd, maar liefst een kwart minder dan het vooraf ingeschatte aantal van 57.

Goede beoordeling voor geleverde service

De wachttijd voor een blindengeleidehond bleef ook in 2016 binnen de gemiddelde termijn van acht tot twaalf maanden. Voor 2016 was de vraag naar blindengeleidehonden ingeschat op 80 goedgekeurde aanvragen. Met 47 aanvragen voor een vervangende geleidehond en 35 aanvragen voor een eerste blindengeleidehond werd dit aantal licht overschreden. Als gevolg van het aangescherpte voorzorgtraject dat in 2016 is ingevoerd bij de toekenning van een autismegeleidehond, konden wat minder aanvragen voor deze honden worden goedgekeurd.

Voor autismegeleidehonden en ook voor de buddyhonden wordt de wachtlijst periodiek gesloten als de vraag het beschikbare aanbod zodanig overstijgt dat onredelijk lange wachttijden ontstaan. De aanvragen voor assistentiehonden worden mede beïnvloed door het hulpmiddelenbeleid van zorgverzekeraars die in de regel sterk terughoudend zijn bij de toekenning van een vergoeding voor een assistentiehond. Met de steun van onze donateurs kan KNGF Geleidehonden ook assistentiehonden ter beschikking stellen zonder vergoeding van een zorgverzekeraar als wij de verstrekking wel doelmatig en terecht vinden. In 2015 passeerden we de grens van meer dan zeshonderd combinaties tussen hond en baas. Eind 2016 was dat aantal alweer toegenomen naar 652 teams. Al deze honden en hun bazen konden voor en na de intensieve instructieperiode

op steun rekenen van de medewerkers van het servicebureau Training en Cliëntenzorg dat dag en nacht bereikbaar is om de meest uiteenlopende vragen te beantwoorden, vervangende opvang te regelen en steun te bieden waar nodig. De kwaliteit van de dienstverlening werd hoog gewaardeerd door onze doelgroep. Gemiddeld beoordeelden cliënten onze dienstverlening met een 8,4. KNGF Geleidehonden voert doorlopend cliëntonderzoek uit onder al haar gebruikers van geleidehonden. Sinds 2016 peilt KNGF Geleidehonden ook de waardering onder puppypleeggezinnen. De afdeling Puppy- en Pleeggezinnenzorg mocht eveneens rekenen op een mooie beoordeling. De pleeggezinnen waardeerden het Servicebureau en de instructeurs met een 8,6.

Het mag er zijn, het nieuwe geleidehondentuig

Al lang een wens, maar in 2016 kreeg het eindelijk vorm: een nieuw geleidetuig dat aan de eisen van deze tijd voldoet. Het welbekende witte tuig stamt uit midden jaren tachtig. Hoog tijd dus om het ontwerp te herzien. In een samenwerking tussen het Leidse ontwerpbureau npk design, geleidehondengebruikers en KNGF Geleidehonden werden alle minpunten van het oude tuig en de wensen voor het nieuwe tuig opgetekend. Vervolgens werd er in 2016 geschetst en geschaafd om een verbeterd model te ontwerpen. Drones, rugzakken en kitesurf-trapezes: technieken van allerlei producten zijn bestudeerd voor de ontwikkeling van deze zeer innovatieve outfit voor geleidehonden. Vooral op het gebied van comfort, voor zowel de hond als de baas zijn grote verbeteringen aangebracht. Dat we de zware metalen beugel hebben kunnen vervangen, is een enorme comfortverbetering. Bij het witte tuig was de musketonhaak aan de beugel bevestigd via een koperen knop op het tuig. Dat bleek niet handig in het gebruik. Hiervoor is een kliksysteem ontwikkeld, waardoor de gebruiker de beugel gemakkelijk losmaakt van het tuig. Tientallen tuigen zijn verspreid onder geleidehondenbazen en instruc-

teurs. Zij hebben met het prototype gewerkt. Met hun bevindingen worden begin 2017 de laatste verbeterpunten doorgevoerd, voordat we volledig omschakelen naar het nieuwe parse tuig met geel logo.

Nieuwe ronde, nieuwe neuzen

Begin 2014 startte KNGF Geleidehonden in samenwerking met VUmc het experiment om honden te trainen om op basis van geur darmkanker op te sporen. Spelenderwijs leerden de honden ontlastingsmonsters van patiënten met darmkanker te onderscheiden van controlemonsters van patiënten zonder darmkanker. Deze detectiemethode kan in de toekomst mogelijk bijdragen aan verdere wetenschappelijke ontwikkeling van de vroege diagnose van darmkanker. De speurneuzen wijzen in het onderzoek inmiddels in 90% van de gevallen de juiste ontlastingsmonsters met kanker aan. Na deze positieve tussentijdse resultaten ging de pilot in 2016 de tweede fase in. Bij de training werd gewerkt met nieuwe monsters, met een andere bewaarwijze en van meer verschillende patiënten. Hiermee werd het de honden weer een stap moeilijker gemaakt en konden we nieuwe informatie verzamelen over geurdetectie. Ook werd het speurneuzenteam uitgebreid met nieuwe honden. Het team van Mintha, Moo, Glenny, Catoo en Zorah kreeg eind 2016 versterking met de komst van Nilson en Naomi.

Zorghondenproject gaat laatste fase in

‘Maakt de hond contact? Kun je hem al aaien?’ Voor mensen met een verstandelijke beperking is goed letten op wat een hond doet een prima manier om aan hun sociale vaardigheden te werken. Dat bleek uit de samenwerking van KNGF

Geleidehonden en landelijke zorgorganisatie Philadelphia die eind 2016 de laatste fase inging. Deze vorm van therapie valt onder Animal Assisted Therapy (AAT). Hierbij helpt een dier – in dit geval een hond – tijdens opeenvolgende therapie-sessies bij het aanleren van bepaalde vaardigheden. Drie groepen verstandelijk beperkte cliënten van verschillende leeftijden en niveaus hebben de training met een speciaal opgeleide hond doorlopen. Zowel op het gebied van de sociale redzaamheid als in de sociale vaardigheden zijn in de onderzoeksgroep positieve bevindingen gedaan. De resultaten bij de communicatieve vaardigheden waren iets minder zichtbaar. Verder gaven de begeleiders aan dat de interactie tussen cliënten onderling en tussen cliënten en begeleiders was verbeterd, wat in positieve zin bijdroeg aan de sfeer binnen de groep. Philadelphia vond de resultaten dusdanig positief dat zij het AAT-programma voor hun cliënten in het aanbod van trainingen wil opnemen. Daarom wordt de training in 2017 op een nieuwe zorglocatie van Philadelphia aangeboden om de processen goed te beschrijven, zodat methodiek en training eenduidig uitgerold kunnen worden.

Meer gezinnen volgen populaire PAWS workshop

PAWS (Parents Autism Workshops & Support) is een trainings- en begeleidingstraject voor ouders van kinderen met autisme. De workshops vinden plaats gedurende drie dagen. PAWS helpt de ouders bij het trainen van hun eigen huishond. Zo'n speciaal getrainde huishond kan een zeer positief effect hebben op het gedrag van een kind met een autisme spectrum stoornis. In 2016 zijn weer meer PAWS workshops gegeven waaraan maar liefst 78 gezinnen deelnamen. Een toename van 26 procent ten opzichte van het jaar ervoor.

Workshop: train je eigen hond tot buddy

In december startte KNGF Geleidehonden met een PTSS Buddyhond Workshop. Daarin krijgen (oud-)geüniformeerden van bijvoorbeeld Defensie

of Politie met een posttraumatische stressstoornis (PTSS) de kennis en vaardigheden aangereikt om hun eigen huishond te trainen als helpende buddy. De belangstelling voor professioneel getrainde buddyhonden die hun baas bijvoorbeeld wakker maken tijdens een nachtmerrie, overstijgt het aanbod. Door deze workshop aan te bieden, kan KNGF Geleidehonden meer mensen helpen bij de dagelijkse uitdagingen die zij ervaren door hun PTSS. De deelnemers krijgen informatie, advies en praktische ondersteuning. De workshops geven ook meer inzicht in wat het hebben van een hond betekent voor je dagelijkse ritme en het omringende gezin. We werken hierbij samen met maatschappelijk werkers van stichting de Basis. Na evaluatie van de eerste workshop-sessies werd besloten de workshops ook in 2017 te blijven verzorgen.

Meer activiteiten voor honden in het weekend

Kerntaak van de kennel is het optimaal verzorgen van geleidehonden op school en het bewaken van hun welzijn. We zijn altijd bezig hoe we het verblijf in de kennel voor de honden nog aangenamer kunnen maken. In 2016 werden de activiteiten in

het weekend uitgebreid met speciale hondenspelletjes. We nemen nu honden apart en dagen ze uit, moedigen ze aan en helpen ze waar nodig om leuke hersenkrakers op te lossen. Ook schotelen we ze zoekspelletjes voor. Uiteraard zijn alle spellen afgestemd op de toekomstige taak van de honden. De bevindingen van de kennelmedewerkers over de extra activiteiten in het weekend waren positief. Het zorgt voor meer afwisseling en de honden genieten ervan, en dat is voor iedere hondenliefhebber een lust om te zien. Ook lijken de activiteiten bij te dragen aan de rust in de kennel. Vijf minuten individuele 'braintraining' is vermoeiender dan een halfuur ravotten met de andere honden op het veld.

Mud Masters VIPS: helden over de hindernis

BN'ers gingen in 2016 de uitdaging aan om voor KNGF Geleidehonden mee te doen aan *Mud Masters VIPS*, een sportief evenement met een serieuze boodschap dat in een twee uur durend tv-programma in juli werd uitgezonden door SBS6. De obstacle run staat symbool voor de hindernissen die mensen met een visuele, lichamelijke of psychische beperking elke dag met hulp van hun geleidehond overwinnen. Met

het programma vraagt KNGF Geleidehonden aandacht en begrip voor de positie van mensen met een beperking, waarbij de betekenisvolle rol van de geleidehond duidelijk wordt getoond. Het programma is drie keer uitgezonden op SBS6. In totaal zijn bijna 1,5 miljoen personen bereikt. *Mud Masters VIPS* is door de SBS-kijker positief ontvangen met een gemiddeld beoordelingscijfer van 7,9. Voor de helft van de kijkers heeft het programma positief bijgedragen aan het beeld van KNGF Geleidehonden. Het tv-evenement is voor veel andere media aanleiding geweest om aandacht te besteden aan KNGF Geleidehonden en de obstacle run.

We meten de impact van onze honden

Bij KNGF Geleidehonden weten we natuurlijk al lang dat geleidehonden de kwaliteit van leven verhogen van mensen met een beperking. Wat onze honden precies tweebrengen, wil KNGF Geleidehonden ook door middel van onderzoek kunnen onderbouwen. Daarom is de afgelopen vier jaar in kaart gebracht wat de invloed van de blindengeleidehond op de kwaliteit van leven is van mensen met een (visuele) beperking. Het onderzoek, uitgevoerd in samenwerking met

onderzoeksbureau Ditmeijers' Research, is gestart met gesprekken met mensen die een blindengeleidehond van KNGF Geleidehonden toegewezen hebben gekregen, maar bij wie de hond nog niet is geplaatst. Nadat de ondervraagde minimaal een jaar samen is met de hond is er een vervolggesprek gevoerd, waardoor een goede vergelijking tussen beide situaties kan worden gemaakt.

De vooruitgang die de deelnemers aan het onderzoek ervaren, spitst zich vooral toe op het publieke domein. Buitenshuis reizen mensen met hun blindengeleidehond duidelijk meer zelfstandig en wordt er vaker gereisd met het openbaar vervoer. Zelfstandig reizen vertaalt zich ook naar het aantal zelfstandige routes die geleidehondenbazen met hun hond dagelijks lopen. Gemiddeld lopen geleidehondenbazen nu 4,7 routes per dag zelfstandig, ten opzichte van 3,0 zonder blindengeleidehond. Na plaatsing van de blindengeleidehond schatten de deelnemers aan het onderzoek hun algehele gezondheidstoestand gemiddeld hoger in dan vóór de blindengeleidehond.

Vertrouwen en waardering voor KNGF Geleidehonden

Ruim honderd bekende goede doelen laten jaarlijks hun bekendheid, imago en betrouwbaarheid bij het Nederlandse publiek onderzoeken door de zogenaamde Chari-barometer. In 2015 stond KNGF Geleidehonden op nummer één als 'meest gewaardeerde fondsenwervende organisatie' en op nummer drie als het gaat om betrouwbaarheid. Hoewel we nog steeds een mooie positie op de ranglijst innemen, moesten we eind 2016 qua waardering genoegen nemen met een vierde plaats en op het gebied van betrouwbaarheid zijn we gezakt naar plaats acht. Qua bekendheid zijn we twee plaatsen opgeschoven, van de zestiende naar de veertiende plek. Zaken die het imago van de organisatie hebben beïnvloed zijn in elk geval de negatieve media-aandacht over de

beloningskwestie. Het grote bereik van de tv-uitzending *Mud Masters VIPs* en de free publicity voor de medische detectiehonden, toegankelijkheidsacties en doppenspaaracties hebben bijgedragen aan toename van de bekendheid.

We maken ons hard voor onze doelgroep

Ook in 2016 hebben we de nodige activiteiten op het gebied van belangenbehartiging ondernomen. Hiervoor volgden we relevante ontwikkelingen uit politiek Den Haag en streefden we ernaar steeds een goede gesprekspartner te zijn voor beslissers en medestanders. Ook vroegen we aandacht voor belangrijke thema's zoals toegankelijkheid en vuurwerk. Zo nam NS op ons verzoek maatregelen nadat een cliënt met zijn blindengeleidehond op het spoor viel doordat de treindeuren aan de verkeerde zijde geopend konden worden. We trokken hiervoor samen op met de Oogvereniging. Diverse nieuwsmedia besteedden aandacht aan het incident. Omdat vuurwerk een jaarlijks terugkerend thema is, hebben we in 2016 gezocht naar een vernieuwend aspect. Naast voorlichtingen op basis- en middelbare scholen over de risico's van vuurwerk voor deze doelgroep, werkten we dit jaar met een buurtpreventie-app.

KNGF GELEIDEHONDEN EN DUURZAAMHEID

KNGF Geleidehonden voert haar activiteiten uit met groot respect voor mens, dier en milieu. In al ons handelen stellen we maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen zo veel mogelijk centraal. Daarbij wordt voorrang gegeven aan leveranciers met een duurzaamheidsbeleid, die duurzame goederen leveren en bereid zijn om ons tegemoet te komen in de kosten. KNGF Geleidehonden streeft naar het inkopen van producten en materialen met een milieukeurmerk of die fair trade, recyclebaar, biogecertificeerd, energie-efficiënt zijn. Uitgangspunt daarbij is altijd dat dit niet ten koste mag gaan van de kwaliteit.

In 2016 maakte KNGF Geleidehonden een grote stap in het verduurzamen van haar bedrijfsvoering met het plaatsen van 520 zonnepanelen voor verschillende daken op het opleidingssterrein. Naast de geplande zonnepanelen op het nieuwe dak van de kennel, werd besloten om nog twee daken te voorzien van zonnepanelen. Het toekennen van een subsidie voor het plaatsen van zonnepanelen en een aanzienlijke bijdrage door

Stichting Goede Doelen Nh1816 maken het mogelijk dat we meer zonnepanelen kunnen aanschaffen dan gepland. De gerenoveerde oude kennel krijgt 60 panelen, het hoofdgebouw wordt uitgerust met 234 panelen en de huidige kennel krijgt 226 panelen op het nieuwe dak.

Wanneer alle panelen in gebruik zijn, is de verwachting dat we op jaarbasis 131.040 kWh vermogen opwekken. Deze zonne-energie zetten we in voor het verbruik in de gebouwen. Denk daarbij niet alleen aan de verlichting in de gebouwen, de computers en de keukenapparatuur, maar ook aan het opladen van de accu's van de klimaatinstallaties van onze trainingsbussen. Ons jaarverbruik over 2016 was in de piekuren (dag-situatie) 126.366 kWh. Dit zou betekenen dat we neutraal worden in verbruik, mits uiteraard het weer zonnig genoeg is om de productie te verwezenlijken. De zonnepanelen worden in 2017 geïnstalleerd en in gebruik genomen. Deze ontwikkeling is een mooie stap in het streven om een klimaatneutrale organisatie te worden.

SOCIALE PARAGRAAF

KNGF Geleidehonden had ultimo 2016 96 medewerkers (82,78 fte) in dienst, van wie 75 vrouwen en 21 mannen. Deze groep medewerkers zijn als volgt verdeeld over de leeftijdscategorieën:

Leeftijdscategorie	Aantal
Jonger dan 24 jaar	1
25 - 34 jaar	26
35 - 44 jaar	35
45 - 54 jaar	25
Ouder dan 55 jaar	9

De organisatie heeft een eigen cao die is gebaseerd op het loonstelsel van de cao Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening. In 2016 is de huidige cao verlengd en werd nagedacht om het loonstelsel onder te brengen bij een andere cao of wellicht een loongebouw op te richten binnen de eigen KNGF Geleidehonden cao. De praktijk leert namelijk dat de cao Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening steeds minder goed aansluit bij het takenpakket en de relevante arbeidsvoorwaarden van KNGF Geleidehonden.

In het verslagjaar verlieten tien mensen de organisatie en kwamen dertien nieuwe medewerkers in dienst; één collega kreeg intern een andere functie.

Meer verzuim in 2016

Het verzuimpercentage is een belangrijk aspect in hoe “gezond” onze organisatie in letterlijke zin is. Na jaren van een dalende trend, zien we het ziekteverzuim de laatste twee jaar weer oplopen. Het verzuim in 2016 was met 4,88% hoger dan in het voorgaande jaar (4,35%). Ook het aantal verzuimmeldingen per fte is gestegen naar 2,19. Dit komt neer op 1,9 meldingen per medewerker. Hiermee komen we ook hoger uit dan het landelijke gemiddelde passend bij een organisatie van onze omvang; 3,3% verzuim en gemiddeld één ziekmelding per medewerker per jaar. Beide ontwikkelingen hebben de aandacht van het

management. Uit onderzoek blijkt dat voor meer dan 90% het verzuim een medische oorzaak heeft. Het surplus heeft veelal een andere oorzaak en is een combinatie van verschillende factoren. In 2017 staat er een medewerkerstevredenheidsonderzoek op de agenda. Daarin komen vragen aan bod over eigen werk, de organisatie en haar cultuur, de relatie met het management, de direct leidinggevende en de collega's, de onderlinge communicatie en de mogelijkheden om te ontwikkelen en te leren. Ook vitaliteit en werkdruk zijn een onderwerp. Uitkomsten van dit onderzoek bieden aanknopingspunten om de dialoog aan te gaan, samen stappen te zetten en afspraken te maken om de organisatie “gezond” te maken en houden, zaken te verbeteren of anders te doen. De ondernemingsraad kijkt kritisch mee en volgt het nakomen van gemaakte afspraken in de afzonderlijke teams. Onze ambitie is het verzuimpercentage terug te brengen naar 3%.

Beoordelingssystematiek op de schop

Het afgelopen jaar is de beoordelingssystematiek geëvalueerd. De huidige methode blijkt onvoldoende gericht te zijn op (duurzame) ontwikkeling van medewerkers. Leidinggevend, het managementteam en de ondernemingsraad zijn betrokken bij de evaluatie. In navolging hiervan wordt in 2017 gestart met een nieuwe methodiek.

Het aantrekken van meer medewerkers met een wat grotere afstand tot de arbeidsmarkt blijft een speerpunt. Een medewerker met een beperking is uit dienst getreden. Het streven blijft om in 2020 op iedere afdeling een medewerker met afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te hebben.

Lerende organisatie

Om in de voortdurend veranderende omgeving te waarborgen dat we de vertrouwde professionaliteit blijven uitdragen en aan onze kwaliteitseisen blijven voldoen, is het belangrijk dat onze medewerkers goed op huidige en toekomstige vragen kunnen inspelen. Daarvoor dient hun (vak)kennis up-to-date te zijn en moeten ze hun vaardigheden doeltreffend kunnen toepassen. Ook dienen zij vitaal en duurzaam inzetbaar te zijn om voortdurend hun bijdrage aan de missie van KNGF Geleidehonden te kunnen leveren.

We stimuleren medewerkers om te blijven leren en stellen hen in staat zich te ontwikkelen en ontplooien. Meer dan de helft van de medewerkers heeft in 2016 deelgenomen aan een of meer trainingen en cursussen of een seminar op hun vakgebied gevolgd.

Medewerkers ondergaan PMO

In 2016 heeft KNGF Geleidehonden een Preventief Medisch Onderzoek (PMO) aan haar medewerkers aangeboden. Hiermee kunnen we de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers monitoren en waar nodig verbeteren met een veiliger en gezonder werkklimaat. Een PMO is functiegebonden en bestaat, afhankelijk van de

functie, uit een vragenlijst, een lichamelijk onderzoek, een visustest, een longfunctietest, een gehooronderzoek en een adviesgesprek. 27 van de 94 medewerkers (28,7%) hebben zich aangemeld voor het onderzoek. Hiervan zijn 22 medewerkers (81,5%) werkzaam in het primaire proces. De verschillende resultaten die uit deze PMO naar voren kwamen, zijn vanwege de beperkte deelname niet representatief voor de organisatie. Uitgebreide conclusies en adviezen waren daardoor niet mogelijk. De uitkomsten zijn echter wel een goede indicatie en worden verder onderzocht tijdens het medewerkerstevredenheidsonderzoek in 2017.

MISSIE

Het is onze missie om als toonaangevende geleidehondenschool zoveel mogelijk mensen met een beperking een beter leven te geven met een speciaal opgeleide hond. Een geleidehond, assistentiehond of buddyhond vergroot hun bewegingsvrijheid en zelfstandigheid. De verschillende soorten honden bieden meer kwaliteit van leven; simpelweg levensgeluk.

Activiteiten

KNGF Geleidehonden houdt zich onder meer bezig met:

- het in eigen beheer fokken, socialiseren en opvoeden van (geleide)honden in wording;
- het opleiden van honden tot blindengeleidehond voor mensen met een visuele beperking;
- het opleiden van honden tot autismegeleidehond voor gezinnen met een kind met een autismespectrumstoornis;
- het opleiden van honden tot assistentiehond voor mensen met een fysieke beperking;
- het opleiden van honden tot buddyhond voor (oud-)geüniformeerden met een posttraumatische stressstoornis (PTSS);
- het opleiden van honden tot buddyhond voor kinderen met een (visuele) beperking;
- het instrueren, begeleiden en adviseren van mensen met een visuele of andere beperking tot een verantwoord gebruik van de (geleide) honden;
- het opleiden van geleidehondeninstructeurs;
- het meewerken aan onderzoeksprojecten ter verbetering van de gezondheid en het gedrag van de (geleide)hond;
- het vastleggen, beheren, uitbreiden en delen van de kennis op het snijvlak van hond en handicap;
- het initiëren van en participeren in wetenschappelijk onderzoek ter uitbreiding en verbetering van de dienstverlening;
- het onderzoeken of honden getraind kunnen worden om darmkanker in een vroeg stadium op te sporen door geurdetectie;
- het onderzoeken of meer soorten honden ingezet kunnen worden bij mensen met een beperking;
- het geven van voorlichting over het werk van KNGF Geleidehonden en de functie van een (geleide)hond;
- het werven van fondsen om de activiteiten te financieren;
- het opkomen voor de belangen van de doelgroepen die worden bediend met de inzet van een speciaal opgeleide hond;
- het bevorderen van internationale samenwerking ten behoeve van kwaliteitsverbetering van geleidehondenscholen door het delen van kennis en het optimaliseren van het eigen fokprogramma door uitwisseling van pups en volwassen honden.

RESULTATEN IN CIJFERS

	2016	2015	2014
Puppy- en pleeggezinnenzorg			
Fokteven	38	38	36
Dekreuen	11	11	13
Geboren nesten	23	21	19
Zelfgefokte pups	171	142	147
Aangekochte pups	28	46	41
Totaal aantal pups	199	188	188

Zelfgefokte pups per ras			
Labrador retriever	77	81	87
Kruising labrador en golden retriever	48	28	38
Kruising Duitse herder en labrador retriever	8	9	-
Golden retriever	21	7	9
Kruising Duitse herder en golden retriever	8	17	7
Kruising Duitse herder en labrador-gouden retriever	9	-	-

Training & Cliëntenzorg			
Honden in opleiding genomen	139	136	151

Afleveringen			
Blindengeleidehonden	84	93	80
Autismegeleidehonden	10	10	12
Assistentiehonden	10	12	7
Buddyhonden PTSS	15	11	11
Buddyhonden overig	10	25	16
Totaal afgeleverde combinaties	129	151	126

Aantal actieve combinaties	652	616	565
Aantal afgestudeerde instructeurs	1	1	1

Bezoeken aan cliënten			
Bezoeken voor intake en matching	343	395	295
Bezoeken voor plaatsing en instructie	866	963	617
Nazorg aan actieve combinaties baas en hond	554	533	443

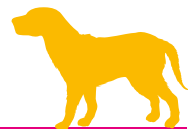
PAWS (Parents Autism Workshops & Support)			
Aantal workshops	8	7	6
Aantal gezinnen tijdens workshops	78	62	65
Terugkomdagen	1	1	3
Aantal gezinnen terugkomdagen	12	8	25

RESULTATEN IN CIJFERS

	2016	2015	2014
Workshop Buddyhond voor (oud-)geüniformeerden met PTSS			
In december 2016 vond de eerste sessie van in totaal vier van deze workshops plaats. Hieraan deden vijf deelnemers mee. Na evaluatie van deze eerste workshop is besloten dat een volgende editie in het voorjaar van 2017 zal worden georganiseerd.			
Aantal workshops	1	-	-
Aantal deelnemers	5	-	-

FINANCIËLE RESULTATEN

Het boekjaar 2016 is afgesloten met een positief resultaat van afgerond € 0,9 mln. In de begroting voor dat jaar werd rekening gehouden met een negatief resultaat van afgerond € 0,6 mln. Per saldo is dit dus een beter resultaat van afgerond € 1,5 mln. Een specificatie van deze resultaten:

(bedragen x € 1.000,-)

Baten/lasten	2016		
	Begroting	Realisatie	Vershil
Totaal baten	9.343	10.733	1.390
Totaal lasten	9.982	9.844	-138
Resultaat	-639	889	1.528

In bovenstaande opstelling zijn de toevoegingen en onttrekkingen aan de (bestemmings) reserves en -fondsen buiten beschouwing gelaten.

Het verschil tussen het begrote en werkelijke resultaat van afgerond € 1,5 mln. wordt veroorzaakt door enerzijds hogere baten van afgerond € 1,4 mln. en anderzijds lagere lasten van afgerond € 0,1 mln. De hogere baten van € 1,4 mln. zijn toe te schrijven aan € 1,0 mln. meer baten uit fondsenwerving, met name uit nalatenschappen. De beleggingen brachten in 2016 € 0,4 mln. meer op dan begroot; daarnaast waren er minder vergoedingen voor afgeleverde geleidehonden van € 0,1 mln. De totale lasten blijven met een bedrag van per saldo € 0,1 mln. binnen het beschikbaar gestelde budget. Dit verschil bestaat uit een reeks van budget onder- en overschrijdingen. In de toelichting op de staat van baten en lasten worden de belangrijkste verschillen nader toegelicht.

De vergelijking van de werkelijke baten en lasten over 2016 met die van 2015 levert het volgende overzicht op:

(bedragen x € 1.000,-)

Baten/lasten	Realisatie		
	2016	2015	Vershil
Totaal baten	10.733	9.381	1.352
Totaal lasten	9.844	9.671	173
Resultaat	889	-290	1.179

De werkelijke baten van 2016 komen ten opzichte van de baten van 2015 (afgerond) € 1,4 mln. hoger uit. Deze hogere bate is voor een bedrag van (afgerond) € 0,9 mln. toe te schrijven aan de beleggingsportefeuille en voor een bedrag van (afgerond) van € 0,4 mln. aan nalatenschappen. De baten uit donaties/giften en de vergoedingen van zorgverzekeraars voor afgeleverde geleidehonden blijven in 2016 nagenoeg op eenzelfde niveau als in 2015.

De werkelijke lasten nemen in 2016 ten opzichte van 2015 per saldo toe met een bedrag van (afgerond) € 0,2 mln. De grootste stijging van de kosten is toe te schrijven aan een hogere personeelslast (kosten van de vaste personele bezetting) van € 0,4 mln. Daarnaast aan hogere lasten van fondsenwerving (€ 0,2 mln.) en van uitbesteed werk aan externe trainers/instructeurs (€ 0,1 mln.). Tegenover de hogere lasten staan in 2016 lagere lasten inzake voorlichting van € 0,4 mln. en aankoop pups van € 0,1 mln. Vorenstaande baten en lasten hebben zowel betrekking op de activiteiten van stichting KNGF (KNGF Geleidehonden) als op die van stichting KICK (Kennis en Innovatie Centrum KNGF Campus).

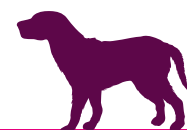
Vóór toerekening van de exploitatiekosten van stichting KICK aan KNGF Geleidehonden (stichting KNGF) zijn de exploitatieresultaten van deze twee stichtingen als volgt in beeld te brengen:

(bedragen x € 1.000,-)

Exploitatieresultaten	Realisatie		
	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
Stichting KNGF (sec)	-339	1.279	-50
Stichting KICK (Campus)	-300	-390	-240
Totaal	-639	889	-290

Het exploitatieresultaat van stichting KICK is in 2016 en in 2015 na toerekening daarvan aan stichting KNGF nul.

BESTEDINGSPERCENTAGES

	Realisatie		
	Begroting 2016	Werkelijk 2016	Werkelijk 2015
Doelbestedingspercentage van de baten Bestedingen aan doelstellingen / totale baten	81,8	70,0	82,1
Doelbestedingspercentage van de lasten Bestedingen aan doelstellingen / totale lasten	76,6	76,4	79,6
Percentage beheer en administratie Beheer en administratie / totale lasten	8,2	8,3	7,5
Fondsenwervingspercentage Kosten eigen fondsenwerving / baten eigen fondsenwerving	21,8	18,7	15,7

De CBF-norm voor fondsenwerving is 25% (gemiddeld over drie jaar), KNGF Geleidehonden blijft daar ruim onder.

VOORUITBLIK 2017

In 2017 breekt een nieuwe vijfjarige strategische periode aan voor KNGF Geleidehonden.

Met nieuw beschikbare bedrijfsruimte in de gerenoveerde 'oude kennel' zien we vol ambitie de toekomst tegemoet.

De plannen waar in 2016 al een start mee is gemaakt, bestaan onder andere uit het substantieel vergroten van het aantal structurele donateurs. De ambitie is om van 15.000 vaste donateurs in drie jaar tijd te groeien naar 30.000 behartigers die onze organisatie jaarlijks met een bijdrage steunen zodat we voldoende structurele inkomsten verkrijgen om ook in de toekomst onze missie waar te maken. Om dit te realiseren investeert Filantropie stevig in het werven van nieuwe donateurs. Veranderingen komen ook tot uitdrukking in een aanpassing van de huisstijl en vernieuwing van ons online-visitekaartje, de website www.geleidehond.nl. Voor medewerkers en vrijwilligers wordt het gemakkelijker om samen te werken dankzij een intranet. En nadat het innovatieve geleidehondentuig in 2016 veelvuldig is getest door instructeurs en cliënten, nemen we het in 2017 grootschalig in gebruik.

Voor de geconsolideerde meerjarenraming 2017-2021, verwijzen we naar de Bijlage op pagina 76.

Meer uitwisseling van pups en volwassen honden

In 2017 hoopt de afdeling Puppy- en Pleeggezinenzorg opnieuw tweehonderd pups te fokken of een deel daarvan aan te kopen. Ook gaat de afdeling weer twaalf nieuwe fokhonden selecteren. Verder zal er komend jaar met verschillende geleidehondenscholen meer uitwisseling van pups en volwassen honden met fokpotentie plaatsvinden. Door meer honden met meer genetische diversiteit toe te voegen aan ons fokprogramma wordt het risico van erfelijke afwijkingen kleiner en de keuze uit nieuwe fokhonden groter. De pups die het fokprogramma voortbrengt, krijgen een gedegen opvoeding in een veilige en liefdevolle omgeving bij de puppypleeggezinnen. In 2017

kunnen deze gezinnen weer rekenen op de deskundige begeleiding van de instructeurs. Zij rijden stad en land af om in 2017 ongeveer 2.500 bezoeken te brengen aan om en nabij 250 puppypleeggezinnen en 50 fokgastgezinnen. De fokgastgezinnen kunnen in 2017 een speciale workshop volgen om de gezinsleden nog beter voor te bereiden op een nest bijzondere pups.

Meer opgeleide honden die het leven mooier gaan maken

Van de pups die in 2016 zijn geboren en in 2017 naar school mogen, willen we dat er minimaal 90 als blindengeleidehond aan de slag gaan, tien als autismegeleidehond, tien als assistentiehond en 25 als buddyhond, waarvan achttien voor (oud-)geüniformeerden met PTSS. Naast dit totaal van 135 beoogde afleveringen met bijbehorende instructie in ons opleidingscentrum in Amstelveen of bij onze cliënten thuis, zullen door onze instructeurs ten minste 1.000 bezoeken in het land worden afgelegd voor de voor- en nazorg aan de verschillende cliëntgroepen.

Ontwikkelingen bij Campus

In 2017 hoopt het projectteam het onderzoek met medische detectiehonden af te ronden met een dubbelblinde test. Hierbij weet alleen het ziekenhuis welke monsters van patiënten met darmkanker zijn en welke de controlemonsters zonder kanker zijn. Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van ASN Bank. De therapiehonden starten begin 2017 op een nieuwe zorglocatie van zorgorganisatie Philadelphia om daar mensen met een verstandelijke beperking te helpen bij de ontwikkeling van hun sociale vaardigheden. Het doel is om de processen goed te beschrijven, zodat methodiek en training eenduidig kunnen worden uitgerold binnen Philadelphia. Deze vorm van dierondersteunde interventies wordt steeds populairder in de zorg. Het Instituut voor Antrozoölogie waarvan

KNGF Geleidehonden mede-oprichter is, wil bijdragen aan de professionalisering van deze therapievorm. Deze professionalisering is relevant voor ons werk omdat het bijdraagt aan zowel dierenwelzijn als de veiligheid van cliënten. Komend jaar publiceert Campus rapporten van de kwaliteit-van-leven-onderzoeken naar de autismegeleidehonden en buddyhonden PTSS. De e-learning voor buddyhond PTSS is in 2017 klaar voor gebruik. Op het gebied van innovatie hoopt de denktank van KNGF Geleidehonden een prototype gereed te hebben van de navigatie-app als aanvulling op de blindengeleidehond. Ook gaan we de samenwerking met TU Delft verder verkennen bij de ontwikkeling van technologie en wellicht robotica als aanvulling op de geleidehond.

Renovatie oude kennel van start

Eind 2016 is gestart met de herontwikkeling van de oude kennel; de renovatiewerkzaamheden zijn naar verwachting voor de zomer van 2017 klaar. De afdelingen Training en Cliëntenzorg en Puppy- en Pleeggezinnenzorg verhuizen naar dit pand dat ook nog ruimte biedt aan enkele ondersteunende diensten. Aansluitend vervangen we het dak van de nieuwe kennel en plaatsen we zonnepanelen op de daken van de oude en de nieuwe kennel en het hoofdgebouw. Daarna krijgt in het hoofdgebouw de eerste verdieping met kantoren die alweer veertien jaar oud zijn, een facelift.

Mud Masters VIPS en De Nalatenschap krijgen vervolg

Er komt in 2017 een tweede editie van *Mud Masters VIPS* (MMVIPS). Opnieuw zullen BN'ers samen met een goede vriend, vriendin of familielid een loodzwaar modderparcours vol hindernissen bedwingen en daarbij onze geleidehonden in de schijnwerpers zetten. Het is een geweldige kans om in een twee uur durend tv-programma op een goed bekeken zender ons werk in de schijnwerpers te zetten. Met een mix van entertainment en

voorlichting laten we het Nederlandse publiek zien waar KNGF Geleidehonden voor staat. De uitzending is in de zomer op SBS6 te zien.

Ook in de tv-serie *De Nalatenschap* zullen we dit jaar weer een bijzondere nalatenschap uitlichten. Mensen die KNGF Geleidehonden als begunstigde in hun testament aanwijzen, leveren met hun nalatenschap een onmisbare bijdrage aan het realiseren van onze doelstelling. Het programma laat kijkers kennismaken met hetgeen de erflaters bij leven bewoog om een goed doel in hun testament aan te wijzen en toont op welke zorgvuldige en respectvolle wijze goede doelen zoals KNGF Geleidehonden de hun toevertrouwde nalatenschap afwikkelen.

Meekijken via virtual reality

Meekijken over de schouder van een geleidehondentrainer; in 2017 kan dat. KNGF Geleidehonden lanceert een virtual reality (VR-)video om inzicht te geven in het werk van de blindengeleide-

hond en hoe deze wordt getraind. Via de video maak je van dichtbij mee hoe de hond een toonbank in een winkel zoekt, nauwe doorgangen leert inschatten en hoe hij als 'gewone' hond speelt met soortgenoten op een veldje. KNGF Geleidehonden zet de VR-video in om voorlichting te geven op scholen, bij verenigingen en op evenementen.

Aandacht voor toegankelijkheid en verkeersveiligheid

Op het gebied van belangenbehartiging van onze doelgroep vragen we ook in 2017 aandacht voor toegankelijkheid, omdat geleidehonden en hun gehandicapte bazen nog te vaak worden geweigerd. Daarnaast vestigen we extra aandacht op de witte stok die door medeweggebruikers ook vandaag de dag nog steeds te veel wordt genegeerd.

Wanneer ben je een blindengeleidehond of assistentiehond?

Veel mensen weten niet dat in de meeste landen waaronder Nederland helemaal niet formeel is vastgelegd aan welke kwaliteitseisen en gedrags-

kenmerken een geleidehond of assistentiehond moet voldoen. Evenmin is gereguleerd aan welke beroepskwalificaties je moet voldoen om als instructeur deze honden op te leiden en mensen met een beperking te begeleiden bij het veilig gebruik van hun geleidehond. Op Europees niveau is daarom in 2016 het initiatief genomen voor normering van blindengeleidehonden en assistentiehonden en de professionals die deze honden opleiden. Dit gebeurt in CEN-verband, het Europese instituut voor standaardisering. KNGF Geleidehonden levert een inhoudelijke en financiële bijdrage aan dit driejarig project. Ook zijn we door onze betrokkenheid bij IGDF actief om op mondiaal niveau te komen tot een vastgelegde en onafhankelijk toetsbare (ISO) kwaliteitsnorm voor geleidehonden. Dat is belangrijk om de toegankelijkheid en kwaliteit voor alle geleidehondgebruikers wereldwijd te waarborgen.

Raad van toezicht

In 2017 wordt gezocht naar twee nieuwe leden voor de raad van toezicht, van wie één tevens lid zal zijn van de audit- en beleggingscommissie en een nieuwe (beoogd) voorzitter.

VERANTWOORDING

In 2016 kwam de raad van toezicht zes keer bijeen voor de reguliere vergaderingen en vond regelmatig overleg plaats met de ondernemingsraad (or). Daarnaast heeft de raad van toezicht een aantal extra bijeenkomsten gehad. Vanaf de zomer van 2016 vergaderde de raad van toezicht in aanwezigheid van het hele managementteam en vond overleg met de or plaats zonder aanwezigheid van de directeur/bestuurder. De verantwoording van de directie en de controle van de raad van toezicht op de directie richtten zich onder andere op de vraag of:

- de activiteiten van de stichting gericht zijn op realisatie van de doelstelling van de stichting;
- de beschikbare middelen efficiënt en effectief worden besteed;
- de methoden ter verkrijging van middelen voor de doelstelling efficiënt, effectief en verantwoord zijn;
- zorgvuldig wordt omgegaan met vrijwilligers die hun diensten aanbieden;
- de gehele stichtingsorganisatie professioneel functioneert en adequaat wordt beheerd.

Dit jaar is door de raad van toezicht specifiek veel aandacht besteed aan:

- nieuw beloningsbeleid bestuurder;
- besturing van de organisatie;
- statuten en reglementen;
- frequent contact met or, medewerkers en vrijwilligers.

De nieuwe accountant, van het kantoor Mazars Paardekooper Hoffman N.V., benoemd door de raad van toezicht, kan over haar verklaring betreffende de getrouwheid van de jaarrekening worden bevraagd door de raad van toezicht. Zij woont de vergadering van de raad van toezicht bij waarin over de vaststelling/goedkeuring van de jaarrekening wordt besloten. De accountant

rapporteert haar bevindingen betreffende de jaarrekening aan de directie en de raad van toezicht.

KNGF Geleidehonden legt op een zo transparant mogelijke wijze verantwoording af over de besteding van de middelen. De organisatie heeft ook in 2016 haar werkzaamheden uitgevoerd en verantwoord conform de eisen van Goede Doelen Nederland (voorheen VFI), respectievelijk het Reglement CBF-Keur. De externe audit heeft plaatsgevonden voor onze kwaliteitscertificering voor ISO voor Zorg & Welzijn (NEN-EN 15224) en de ISO 9001:2008. KNGF Geleidehonden heeft de audit met lof doorstaan en kan de twee kwaliteitscertificaten met trots behouden.

Ten aanzien van de algehele financiële verantwoording van de organisatie gelden de regels van de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en aanvullend de bepalingen van Goede Doelen Nederland. Daarnaast gelden de lidmaatschapseisen van de International Guide Dog Federation (IGDF) en van Assistance Dogs International (ADI), die periodiek worden getoetst. In 2016 was het lidmaatschap van beide brancheorganisaties nog steeds van kracht en heeft er geen periodieke toetsing plaatsgevonden.

VERANTWOORDINGSVERKLARING

De organisatie onderschrijft de drie principes van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen, te weten een scheiding van toezicht houden en besturen, optimale besteding van middelen, en omgang met belanghebbenden. Per principe wordt hierna uitgewerkt hoe dit binnen KNGF Geleidehonden is verankerd.

1. SCHEIDEN TOEZICHT HOUDEN EN BESTUREN

Taak en werkwijze van de directie

De eenhoofdige statutaire directie is verantwoordelijk voor het bepalen van het beleid en de strategie, en het vaststellen van de begrotingen. Daarnaast is de directie verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding die deels is gedelegeerd aan de leden van het managementteam. De directeur is sinds de zomer van 2016 wegens ziekte niet in staat geweest invulling te geven aan haar functie en zij wordt waargenomen door Peter van der Heijden. De (waarnemend) directeur legt verantwoording af aan de raad van toezicht. Per 31 december 2016 bestond de directie uit Peter van der Heijden, waarnemend directeur.

- De directie heeft in het bijzonder tot taak het strategisch beleid, de algemene coördinatie en de externe representatie op te zetten. Daarnaast is de directie verantwoordelijk voor de inhoudelijke en administratieve kwaliteitsbewaking en het personeelsbeleid.
- De directie presenteert maandelijks de kengetallen van de organisatie aan de raad van toezicht en brengt elk kwartaal een financieel verslag uit aan de raad van toezicht.
- De directie vergadert tweewekelijks met de vier afdelingshoofden in het managementteam (mt-)overleg. Besluiten van de directie worden zoveel mogelijk in het mt-overleg genomen en vervolgens als zodanig vastgelegd.

De directie ontvangt een bezoldiging conform de richtlijn die door Goede Doelen Nederland (GDN,

voorheen VFI) is opgesteld en voortvloeit uit de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen. Voor de bezoldiging van de waarnemend directeur zijn bijzondere afspraken gemaakt die ruimschoots onder het maximum van de GDN-richtlijn blijven.

Taak en werkwijze van de raad van toezicht

De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid en de strategie van de directie en het financiële bestuur, en op de algemene gang van zaken bij KNGF Geleidehonden.

- Het toezicht strekt zich uit tot:
 - a. de realisatie van de doelstellingen van KNGF Geleidehonden;
 - b. de strategie en de risico's die verbonden zijn aan de activiteiten;
 - c. de opzet/werking van de interne systemen voor risicobeheersing en -controle;
 - d. de financiële verslaglegging.
- De raad van toezicht vergadert ten minste eenmaal per kwartaal en soms vijf tot zes keer per jaar, afhankelijk van de omstandigheden. De directie legt daarbij verantwoording af aan de raad van toezicht.
- Tot de jaarstukken van de stichting behoort een verslag van de raad van toezicht waarin opgave wordt gedaan van de werkzaamheden in het boekjaar in overeenstemming met de bepalingen van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen. In het verslag worden van alle leden de relevante gegevens vermeld (personalia, beroep, nevenfuncties, tijdstip van eerste benoeming en de bijbehorende termijn).
- De raad van toezicht bespreekt ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directeur het eigen functioneren (als geheel en dat van de individuele leden).
- De raad van toezicht treedt op als werkgever van de directie. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor de benoeming, het vaststellen van de arbeidsvoorwaarden, de schorsing en het ontslag van de directie en houdt toezicht op het functi-

oneren. Jaarlijks wordt dit functioneren van de directie door de raad van toezicht geëvalueerd.

- De leden van de raad van toezicht genieten geen bezoldiging. De leden kunnen de gemaakte onkosten vergoed krijgen. Eén lid van de raad van toezicht ontving in 2016 een vrijwilligersvergoeding.

In 2016 zijn er wisselingen geweest in de samenstelling van de raad van toezicht. Een overzicht van alle leden van de raad van toezicht is te vinden op pagina 34. Op 31 december 2016 zijn de voorzitter de heer M. Amson en de heer R. de Vries conform rooster afgetreden. Mevrouw M. Lückerrath-Rovers neemt per 1 januari 2017 voor een periode van één jaar het voorzitterschap over. De heer H.J. Dekker treedt per 1 januari 2017 toe als algemeen lid. Mede als gevolg van de wisselingen eind 2016 zijn er twee vacatures voor de raad van toezicht waarvan één voor de rol van voorzitter. Invulling van deze vacatures wordt door middel van een extern bureau gezocht.

Taak en werkwijze van de beleggingsadviescommissie

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van het strategisch beleggingsbeleid. Als klankbord en voor advies is de beleggingsadviescommissie ingesteld. De commissie heeft tot taak:

- adviseren bij het opstellen van het beleid;
- vooraf adviseren van de raad van toezicht bij het toezicht houden op de uitvoering van het beleggingsbeleid;
- adviseren bij het doen van aankopen of het verkopen van aandelen, obligaties en onroerende zaken;
- toezien op de naleving van het beleggingsbeleid zoals vastgesteld door de directie;
- achteraf controleren van het toezicht op het beleggingsbeleid door de raad van toezicht;
- het volgen van de prestaties van de externe vermogensbeheerder.

De beleggingsadviescommissie bestaat in 2016 uit de directeur van KNGF Geleidehonden (als voorzitter), twee vertegenwoordigers uit de raad van toezicht, de manager Bedrijfsvoering en een externe adviseur. Het hoofd Financiën en Beheer van KNGF Geleidehonden neemt deel aan de vergaderingen van deze commissie; enerzijds als beheerder van de liquide middelen en als beheerder van de onroerendgoedportefeuille, anderzijds als ambtelijk secretaris van de commissie.

De leden van de beleggingsadviescommissie hebben in 2016 iedere maand een financieel verslag van de beleggingen ontvangen, waarin de beleggingsresultaten en de ontwikkeling in de omvang van (delen van) het belegde vermogen zijn gerapporteerd.

In 2016 is de commissie één keer bijeengekomen. In deze bijeenkomst is samen met vermogensbeheerder Optimix, die de effectenportefeuille beheert, het beleggingsbeleid geëvalueerd. Uit die evaluatie is voortgekomen een voorstel voor de raad van toezicht inzake de beleggingsmix. Er is regelmatig contact geweest tussen het hoofd Financiën en Beheer van KNGF Geleidehonden en de leden van de beleggingsadviescommissie. Deze contacten verliepen via e-mail. Goedkeuringen die via e-mail zijn gegeven, worden in een reguliere vergadering vastgelegd. Een overzicht van alle leden van de beleggingsadviescommissie is hieronder te vinden.

Taak en werkwijze van de auditcommissie

De auditcommissie is belast met het houden van toezicht op de financiële gang van zaken binnen de stichting en met de toetsing van de werking van de administratieve organisatie en interne controle, in het bijzonder de betalingsorganisatie. Dit betreft een vaste commissie binnen de raad van toezicht die uit ten minste twee leden bestaat. De commissie heeft tot taak het houden van toezicht en de controle op de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen, waaronder het toezicht op:

- de naleving van wet- en regelgeving;

- de werking van de beginselen van goed bestuur;
- de financiële informatieverstopping door de directeur;
- de naleving van aanbevelingen en de opvolging van opmerkingen van de externe accountant;
- het beleid van de directeur met betrekking tot fondsenwerving;
- de relatie met de externe accountant.

Ook heeft deze commissie tot taak het uitbrengen van advies aan de raad van toezicht over de jaarrekening, de (meerjaren)begroting, het beleidsplan en belangrijke kapitaalinvesteringen van de stichting. Deze commissie is in 2016 tweemaal bijeen geweest. De commissie bestond in 2016 uit drie leden, onder wie een voorzitter. Aan de bijeenkomsten van

deze commissie hebben in 2016 ook deelgenomen de directeur, de manager Bedrijfsvoering en het hoofd Financiën & Beheer. De vergadering van 9 mei 2016 stond in het teken van het jaarverslag 2015, waaraan ook de externe accountant deelnam. Op de agenda van deze vergadering stond de jaarrekening. De vergadering van 5 december 2016 ging over de begroting. Een overzicht van alle leden van de auditcommissie is hieronder te vinden. In 2016 is KNGF Geleidehonden gewisseld van accountantskantoor. Voor dit jaarverslag is de controle uitgevoerd door Mazars Paardekooper Hoffman N.V..

Rolverdeling commissies KNGF Geleidehonden

Onderstaand treft u de huidige samenstelling aan van de diverse commissies van KNGF Geleidehonden met vermelding van de bijbehorende functies.

Beleggingsadviescommissie

- De heer P.H.E. van der Heijden
- De heer A.J.S.M. Oudejans RA
- De heer drs. K.J. Storm
- De heer A.F. van der Sommen
- De heer R. Wagter, MBA
- De heer A.A.H. Hollegie

Waarnemend directeur
Lid raad van toezicht
(voorzitter) Lid raad van toezicht
Extern adviseur
Manager Bedrijfsvoering
Ambtelijk secretaris

Financiële auditcommissie

- De heer A.J.S.M. Oudejans RA
- Mevrouw drs. A.S. Sipkens
- Mevrouw prof. dr. M. Lückers-Rovers
- De heer R. Wagter, MBA
- De heer A.A.H. Hollegie

(voorzitter) Lid raad van toezicht
Lid raad van toezicht
Lid raad van toezicht
Manager Bedrijfsvoering
Ambtelijk secretaris

Remuneratiecommissie

- De heer mr. M.E. Amson
- De heer A.J.S.M. Oudejans RA

Voorzitter raad van toezicht (afgetreden per 31-12-2016)
Lid raad van toezicht

2. OPTIMALE BESTEDING VAN MIDDELEN

De stichting streeft naar een goede balans tussen efficiëntie (doelmatigheid) en effectiviteit (doeltreffendheid). Naast de hoofddoelstelling houdt KNGF Geleidehonden zich bezig met het werven van fondsen om alle activiteiten te kunnen financieren. Uitgangspunt voor de fondsenwerving zijn de richtlijnen van Goede Doelen Nederland en het CBF-Keur. Doordat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van sponsoring kunnen actief en doeltreffend fondsen worden geworven tegen relatief geringe kosten. In 2016 bedroegen de kosten 18,7% van de inkomsten uit fondsenwerving (volgens de CBF-norm is 25% gemiddeld over drie jaar toegestaan).

Meerjarenbeleidsplan geeft richting

Er is een meerjarenbeleidsplan (inclusief de meerjarenraming) dat de beleidsdoelen en de financiële kaders aangeeft voor de komende jaren. Deze activiteiten vertalen zich in afdelingsoverstijgende organisatiedoelstellingen voor ieder kalenderjaar en in werkplannen voor de afdelingen. Op financieel gebied krijgen de plannen vorm in een nauwkeurig vastgelegde jaarbegroting. De raad van toezicht keurt deze (financiële) plannen goed.

Beleggingsbeleid

De jaarlijkse inkomsten uit fondsenwerving en vergoedingen van de zorgverzekeraars per afgeleverde hond zijn meestal niet voldoende om de jaarlijkse kosten te dekken. Het vermogen dat niet is vastgelegd in materiële vaste activa wordt belegd om rendement te genereren ter aanvulling van dit exploitatietekort. Het rendement van deze beleggingen wordt in principe jaarlijks besteed aan de doelstelling. Het uitgangspunt van het beleggingsbeleid is dat het belegde vermogen op peil blijft en de opbrengsten daarvan voldoende zijn om een verwacht negatief operationeel exploitatieresultaat

te dekken. Er is gekozen voor een defensief tot zeer defensief beleggingsbeleid waarbij de risico's zoveel mogelijk worden gespreid over verschillende beleggingsvormen. Er wordt een open, transparant, duurzaam en maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid gevoerd waarbij de vermogensbeheerder veiligheid en continuïteit zo goed mogelijk combineert met een goed rendement. KNGF Geleidehonden heeft het beheer van het vermogen uitbesteed aan Optimix Vermogensbeheer.

Bij de keuze van vermogensbestanddelen worden ethische en maatschappelijke uitgangspunten gehanteerd. Uitgesloten zijn beleggingen die:

- een schadelijke invloed hebben op het milieu;
- gebruikmaken van kinderarbeid;
- gebruikmaken van dierproeven welke niet wettelijk zijn voorgeschreven voor de veiligheid van geneesmiddelen;
- verboden wapens bouwen of leveren;
- mensenrechten schenden;
- boycot worden door de VN of de EU.

De vermogensbeheerder dient te voldoen aan de volgende selectiecriteria:

- integer;
- onafhankelijk;
- professioneel;
- onder toezicht staan van de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

Een overzicht van de beleggingen:

VERMOGENSBESTANDDELEN	31 DEC. 2016		31 DEC. 2015	
	x € 1.000,-	%	x € 1.000,-	%
Aandelen	6.647	25	7.182	28
Obligaties	10.587	39	13.929	53
Liquiditeiten	9.234	35	4.564	18
Onroerend goed	177	1	215	1
Totaal	26.645	100	25.890	100

Het profiel van de beleggingsportefeuille kan worden aangemerkt als 'matig defensief'.

De werkelijke omvang van de obligatieportefeuille blijft achter bij de gewenste omvang. De lage rentestand is hieraan debet en maakt dat een groter bedrag op de geldmarkt is weggezet. Dit in afwachting van betere tijden.

Het rendement van de verschillende beleggingsportefeuilles is als volgt:

VERMOGENSBESTANDDELEN	BEGROOT 2016	WERKELIJK 2016	WERKELIJK 2015
Aandelen	6,0%	12,7%	1,7%
Obligaties	3,0%	2,6%	0,6%
Liquiditeiten	1,0%	0,4%	0,9%
Onroerend goed	6,8%	11,8%	81,9%
Totaal	3,6%	5,2%	1,6%

Risicobeleid

Ondernemen is risico nemen. KNGF Geleidehonden besteedt veel aandacht aan het beheersen van risico's en heeft de afgelopen jaren een risicomanagementbeleid ontwikkeld. De bedrijfsrisico's worden periodiek geactualiseerd. In het risicobeleid is onder meer opgenomen:

- het verzekeringsbeleid;
- de administratieve organisatie (procuratie-regeling);
- de interne controle;
- de controle door een externe accountant.

De directie is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden in de branche en is van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatiebrede risico's worden beheerst in 2016 adequaat

hebben gewerkt. Het belangrijkste strategisch risico voor KNGF Geleidehonden is de reputatie; door een goede reputatie te behouden, blijft de fondsenwerving op peil en kan KNGF Geleidehonden haar kerntaken blijven uitvoeren.

We onderscheiden vier risicotypen.

Financieel

Voorop staat het maximaal besteden van de ons toevertrouwde middelen aan onze doelstelling. Door een goede inrichting van processen en aanvullende richtlijnen wordt daar zorg voor gedragen. In het bijzonder letten we op risico's bij contante geldstromen en op juiste, doelmatige en doeltreffende uitgaven en bestedingen. Om aan financiële verplichtingen op de lange termijn te

kunnen voldoen houden we een effectenportefeuille aan. Deze portefeuille wordt voorzichtig beheerd, wat in de praktijk betekent dat 70% wordt belegd in obligaties met een laag tot gemiddeld risicoprofiel. De overige 30% bestaat uit aandelen. De aandelenportefeuille wordt voortdurend getoetst aan duurzame en maatschappelijke criteria. Het vermogensbeheer is uitbesteed en de beleggingsadviescommissie houdt toezicht op de uitvoering.

Operationeel

We streven voortdurend naar verbetering van onze interne processen. Zo hebben wij ons eigen ERP-systeem gebouwd om onze kernprocessen te kunnen volgen en ondersteunen. In 2015 is gestart met de invoering van een nieuw CRM-systeem voor het beheren van onze relaties. Dit systeem is in 2016 verder verbeterd en daarmee kunnen we een groot aantal operationele processen doelmatiger en doeltreffender uitvoeren.

Reputatie

Onze reputatie is van groot belang voor de continuïteit van ons werk. Imagoschade kan leiden tot minder donateurs en vrijwilligers. Daardoor zouden we minder tijd en middelen kunnen besteden aan de realisatie van onze missie. We zijn ons zeer bewust van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid, we onderhouden goede relaties met onze stakeholders en zijn transparant over wat we doen. De afdeling communicatie speelt hierbij een ondersteunende rol richting het managementteam en alle medewerkers en vrijwilligers.

Strategisch

Bij het opstellen van de jaarplannen wordt gekeken of de strategische doelstellingen haalbaar zijn. In 2016 was er geen reden om af te wijken van deze doelstellingen. Het afgelopen jaar zijn wij gestart met een brede strategische

verkenning om te komen tot een nieuw strategisch plan voor de periode 2017-2021.

Risico-Inventarisatie & Evaluatie Personeel

In 2014 is een nieuwe Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) uitgevoerd. Daaruit bleek dat de arbeidsrisico's binnen KNGF Geleidehonden beperkt zijn. Aan de hand van de uitkomsten van de RI&E stelde het managementteam een plan van aanpak op ter verbetering van de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden. Inmiddels is het plan geheel uitgevoerd.

Fraude-inventarisatie

De risico's van mogelijke fraude worden frequent geïnventariseerd en beoordeeld op de mate van waarschijnlijkheid waarmee ze zich voordoen en met welke impact. Daaruit is gebleken dat de waarschijnlijkheid van fraudegevallen laag is en in een enkel geval gemiddeld. Het meenemen van gevoelige informatie bij uitdiensttreding is geïdentificeerd als fraudemogelijkheid met gemiddelde waarschijnlijkheid en hoge impact. In de arbeidsovereenkomsten is dit aspect geregeld maar in de huidige tijd is het niet volledig uit te sluiten. We hebben geen indicaties van dergelijke gevallen in 2016.

3. OMGANG MET BELANGHEBBENDEN

KNGF Geleidehonden streeft naar tevredenheid van haar belanghebbenden. Personeel, cliënten, vrijwilligers en donateurs nemen daarbij een belangrijke plaats in. KNGF Geleidehonden beschikt over meerdere instrumenten om de tevredenheid van haar belanghebbenden te peilen. Periodiek voert de stichting tevredenheids-onderzoeken uit onder medewerkers, vrijwilligers, donateurs en andere partners. Cliënten en pleeggezinnen worden jaarlijks structureel bevraagd over hun bevindingen en opvattingen omtrent de kwaliteit van de dienstverlening.

De ondernemingsraad

Het personeel wordt bij de directie vertegenwoordigd door de ondernemingsraad (or). De or bestaat eind 2016 uit vijf leden die samen de meeste afdelingen van de organisatie vertegenwoordigen. Voor regulier overleg kwam de or in het verslagjaar zes keer onderling samen, zes keer met de directie en één keer met de raad van toezicht. Daarnaast heeft de or een aantal extra bijeenkomsten gehad met het managementteam en/of met de raad van toezicht.

Fokgastgezinnen en puppypleeggezinnen

De inzet van vrijwilligers is voor KNGF Geleidehonden onmisbaar. Samen met het personeel vormen zij het belangrijkste kapitaal van KNGF Geleidehonden. Zonder overdrijving kan worden gesteld dat zonder de honderden vrijwilligers geen geleidehonden kunnen worden opgeleid. De fokgastgezinnen verzorgen de moederhonden en de nesten pups die worden geboren. Zij staan dag en nacht klaar om deze toekomstige geleidehonden met alle nodige zorg te omringen. Na zeven à acht weken worden de pups geplaatst in puppypleeggezinnen die de opvoeding en socialisatie gedurende het eerste levensjaar voor hun rekening nemen. Na een jaar neemt het pleeggezin afscheid van de hond, waarna deze in opleiding gaat. Hoewel de taak van fokgastgezin en van

puppypleeggezin – zowel in fysieke als emotionele zin – niet gemakkelijk is, zijn er vele vrijwilligers die deze taak lange tijd, soms zelfs tientallen jaren, vervullen. Deze vrijwilligers zijn van groot belang voor de geleidehondenvoorziening, omdat pups geboren en opgevoed in huiselijke omstandigheden een grote voorsprong hebben op honden die hun jeugd in kennels doorbrengen. De periode in het pleeggezin is de basis voor de verdere opleiding en een toekomst als betrouwbare en stabiele geleidehond.

E-learning voor gebruikers van assistentiehonden

Voor een goede theoretische ondersteuning voor het werken met en het verzorgen van een assistentiehond is het afgelopen jaar gewerkt aan de e-learning voor toekomstige assistentiehondsbazen. Dit online-leerprogramma volgt op de e-learning voor blindengeleidehondsbazen en voor puppypleeggezinnen die al eerder met succes zijn gelanceerd.

Ambassadeurs vertellen hun persoonlijk verhaal en ons verhaal

Veel van de voorlichting wordt gedaan door ambassadeurs van KNGF Geleidehonden. De ambassadeurs – geleidehondsbazen en puppypleeggezinnen – geven overal in het land lezingen over het fenomeen geleidehond. Daarnaast

helpen zij de stands te bemannen op beurzen en evenementen, en verzorgen zij gastcolleges. De ambassadeurs zijn ervaringsdeskundigen. Dat maakt dat hun verhaal recht uit het hart komt. Zij kunnen als geen ander voor het voetlicht brengen wat het betekent om een geleidehond te hebben of een pup op te voeden.

In 2016 gaven de ambassadeurs 404 voorlichtingen. Een prima resultaat. De flinke stijging ten opzichte van 2015 (282 voorlichtingen) kwam onder andere door het openstellen van geleidehondenbeleving en het museum voor het publiek waarbij veel ambassadeurs voor ons actief zijn, en door de doppenpaaractie.

Assisteren in de kennel of op kantoor

Daarnaast zijn er vrijwilligers die het professionele kennelpersoneel assisteren bij de verzorging van de honden. Ook zijn er vrijwilligers die kleine onderhoudsklussen voor hun rekening nemen, het kantoorpersoneel assisteren en vervoersdiensten verzorgen, bijvoorbeeld voor het halen of brengen van honden van en naar de dierenkliniek.

Doppen inzamelen voor KNGF Geleidehonden

Verspreid door heel het land zetten enthousiaste spaarders zich in voor de doppeninzameling voor KNGF Geleidehonden. Vanwege een plotselinge daling in de kiloprijs voor de plastic doppen in het najaar van 2016, moest de werkwijze ingrijpend herzien worden. Hierdoor konden de ophaalrondes van de vrijwillige chauffeurs niet meer door KNGF Geleidehonden georganiseerd worden. KNGF Geleidehonden kondigde in het laatste kwartaal 2016 een nieuwe werkwijze aan om de doppeninzamelactie rendabel te houden, zodat het kan blijven bijdragen aan het opleiden van geleidehonden om mensen met een beperking te helpen. Per 1 januari 2017 brengen de doppen-spaarders de gespaarde doppen rechtstreeks naar een van de depots in plaats van naar een inzamelpunt. In 2015 was er 40.000 kilo doppen ingezameld. In 2016 gingen we voor een verdubbeling; deze doelstelling is ruimschoots gehaald met in totaal 100.000 kilo!

Erkenning en waardering

Om hen te helpen hun taak goed te doen, worden puppypleeggezinnen en fokgastgezinnen intensief begeleid. Zij kunnen op ieder moment van de dag, in noodgevallen zelfs 24/7, terecht voor ondersteuning. KNGF Geleidehonden doet haar uiterste best een goede relatie op te bouwen en te behouden, waardoor vrijwilligers zich betrokken en gewaardeerd voelen. Wij streven naar een langdurige relatie met hen, omdat ervaring de kwaliteit van het vrijwilligerswerk ten goede komt. Om hen te informeren over de organisatie sturen wij regelmatig een relatiemagazine uit. Bij speciale gelegenheden, zoals Kerstmis of Dierendag, ontvangen de vrijwilligers een kleine attentie. Vanaf 2006 zijn wij begonnen om mensen die meer dan tien jaar actief zijn als vrijwilliger voor te dragen voor een Koninklijke onderscheiding. Een groeiend aantal vrijwilligers heeft inmiddels een Koninklijk lintje ontvangen uit handen van de burgemeester van hun woonplaats. Daarnaast

verrassen we puppypleeggezinnen die al meerdere pups voor ons hebben opgevoed met een speciale verwenmiddag.

Communicatie met stakeholders

KNGF Geleidehonden besteedt veel aandacht aan een goede communicatie met iedereen die het mogelijk maakt de doelstellingen te realiseren: medewerkers, cliënten, vrijwilligers, donateurs en sponsors. Zij hebben het recht om te weten welk effect hun tijd en geld hebben. Een helder en getrouw beeld van de wijze waarop de financiële middelen worden besteed, maakt daarvan deel uit. Goede interne communicatie met de medewerkers en de vrijwilligers is bovendien randvoorwaarde voor verdere groei en differentiatie.

Met de diverse doelgroepen wordt via verschillende middelen en kanalen gecommuniceerd. Voor het personeel is er de interne nieuwsbrief. Donateurs worden op de hoogte gehouden door middel van het relatiemagazine *Uitgelaten*, dat vier keer per jaar verschijnt. Cliënten en puppypleeggezinnen ontvangen deze uitgave ook, met daarbij extra ingestoken pagina's met informatie die speciaal voor hen is bedoeld. Daarnaast ontvangen donateurs, cliënten en puppypleeggezinnen een verkorte versie van het jaarverslag, het zogenaamde jaarbericht. Verder vindt veelvuldig communicatie plaats via de websites, social media, persberichten en overige media.

Communicatie via online-kanalen

In 2016 werd de website geleidehond.nl 462.953 keer bezocht. De meeste bezoekers kwamen op de website via Google-zoekopdrachten en onze eigen social media-kanalen. Vacatures zorgen regelmatig voor grote pieken in bezoekersaantallen op de website. De doppenpagina is de best bezochte pagina van de website, gevolgd door de pagina's Home, Vacatures en Puppypleeggezinnen. Dit laat zien dat veel mensen nog dichter betrokken willen raken bij ons werk en onze organisatie.

Video autismegeleidehond valt in de prijzen

Onze web only-video over de autismegeleidehond werd in juni bekroond met De Beste Social Award. In de wereld van online-media is deze prijs vergelijkbaar met een Gouden Loeki voor tv-reclame. De winnende video, die inzicht geeft in de leefwereld van kinderen met autisme en de rol van de autismegeleidehond, won in de categorie "Beste Initiatief". De uitslag werd voor 50% bepaald door een deskundige jury en voor 50% door het publiek. KNGF Geleidehonden scoorde een grote hoeveelheid publieksstemmen. De initiatiefnemer van De Beste Social Awards ziet in de uitslagen bewijs dat 'diepgang en gelaagdheid' in social media scoren. Het online-team van KNGF Geleidehonden is verheugd dat de belangrijke prijs extra aandacht voor de autismegeleidehond genereert en dat het filmpje wordt gewaardeerd door een breed publiek. De video is te zien op ons YouTube-kanaal.

Start Instagram en nog meer Facebook-fans

Naast Facebook, Twitter, Pinterest, LinkedIn en YouTube heeft KNGF Geleidehonden sinds 2016 ook een Instagram-account. Dit online-platform wordt ingezet om een kijkje achter de schermen te bieden en vooral om veel leuke foto's van onze honden te delen. Ons Instagram-account is live sinds maart en heeft inmiddels al meer dan 1.700 volgers. Updates zijn te volgen via @kngfgeleidehonden.

Het aantal fans op Facebook is enorm gegroeid dit jaar. We begonnen 2016 met 17.300 fans en sloten het jaar af met meer dan 27.000. Best scorende posts zijn foto's van de cliënt-hond-match, vacatures en berichten rondom belangenbehartiging zoals stoppen voor de witte stok en toegankelijkheid. Facebook is voor KNGF Geleidehonden nog steeds een belangrijk social platform waarop het niveau van betrokkenheid van de fans erg hoog is.

Contact met breder werkveld

Communicatie met het bredere werkveld, zoals revalidatie-instellingen, zorgverzekeraars, relevante koepels, nevenorganisaties, politici, zorginstellingen en andere betrokkenen, krijgt veel aandacht. KNGF Geleidehonden is geregeld aanwezig op relevante beurzen en evenementen, verzorgt lezingen in het werkveld en stuurt nieuwsbrieven naar professionals. Om mensen met een beperking of stoornis en hun omgeving te wijzen op wat KNGF Geleidehonden door middel van een speciaal opgeleide hond kan bijdragen aan de kwaliteit van hun leven, worden ook open dagen georganiseerd.

In verband met de verbreding van de dienstverlening is KNGF Geleidehonden lid van Assistance Dogs International (ADI) en Assistance Dogs Europe (ADEu). Met betrekking tot de autismegeleidehonden is er regelmatig contact met de Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA). Daarnaast is er nauwe samenwerking met Stichting De Basis over de toewijzing van bud-dyhonden aan (oud-)geüniformeerden met een posttraumatische stressstoornis (PTSS). Campus werkt voor projecten nauw samen met gerenommeerde instituten, zoals de Open Universiteit Heerlen, het VUmc Alzheimercentrum, VUmc en zorgorganisatie Philadelphia voor onderzoek naar de inzet van nieuwe soorten honden in de zorg.

Internationaal netwerk

De directie functioneert landelijk als voorzitter van de Nederlandse branchekoepel, de Brancheorganisatie Blindengeleidehondenscholen Nederland (BBN). KNGF Geleidehonden is niet alleen nationaal, maar ook internationaal actief. De organisatie is lid van de International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO), de International Society for Anthrozoology (ISAZ), Assistance Dogs International (ADI) en Assistance Dogs Europe (ADEu), en van de International Guide Dog Federation (IGDF). Tevens fungeert een hoofdinstructeur van KNGF

Geleidehonden als assessor van IGDF en controleert in die functie buitenlandse geleidehondenscholen op kwaliteit. Hoofd Training en Cliëntenzorg Peter van der Heijden is lid van het bestuur van IGDF. Hiermee is KNGF Geleidehonden aanwezig in het internationale veld. Het beïnvloedt van de internationale, Europese en Nederlandse politiek, kennisuitwisseling en het delen van bewezen geleidehondenbloed ten behoeve van de fokkerij, zijn de belangrijkste pijlers van deze internationale samenwerkingsverbanden.

Bereikbaarheid

De organisatie streeft ernaar open en benaderbaar te zijn voor allerlei vragen, vooral via het secretariaat, de afdeling Filantropie en Communicatie en de speciale servicedesks van de afdelingen Training en Cliëntenzorg en Puppy- en Pleeggezinnenzorg. Buiten kantooruren zijn deze laatste afdelingen in noodgevallen zelfs 24/7 te bereiken voor cliënten en puppypleeg- en fokgezinnen. Vanwege de gebruikersvriendelijkheid en de kwaliteit is gekozen voor een menselijke bezetting en afhandeling van alle inkomende vragen en niet voor een voice response-systeem. Ook dit maakt de stichting een sociale organisatie van en voor mensen.

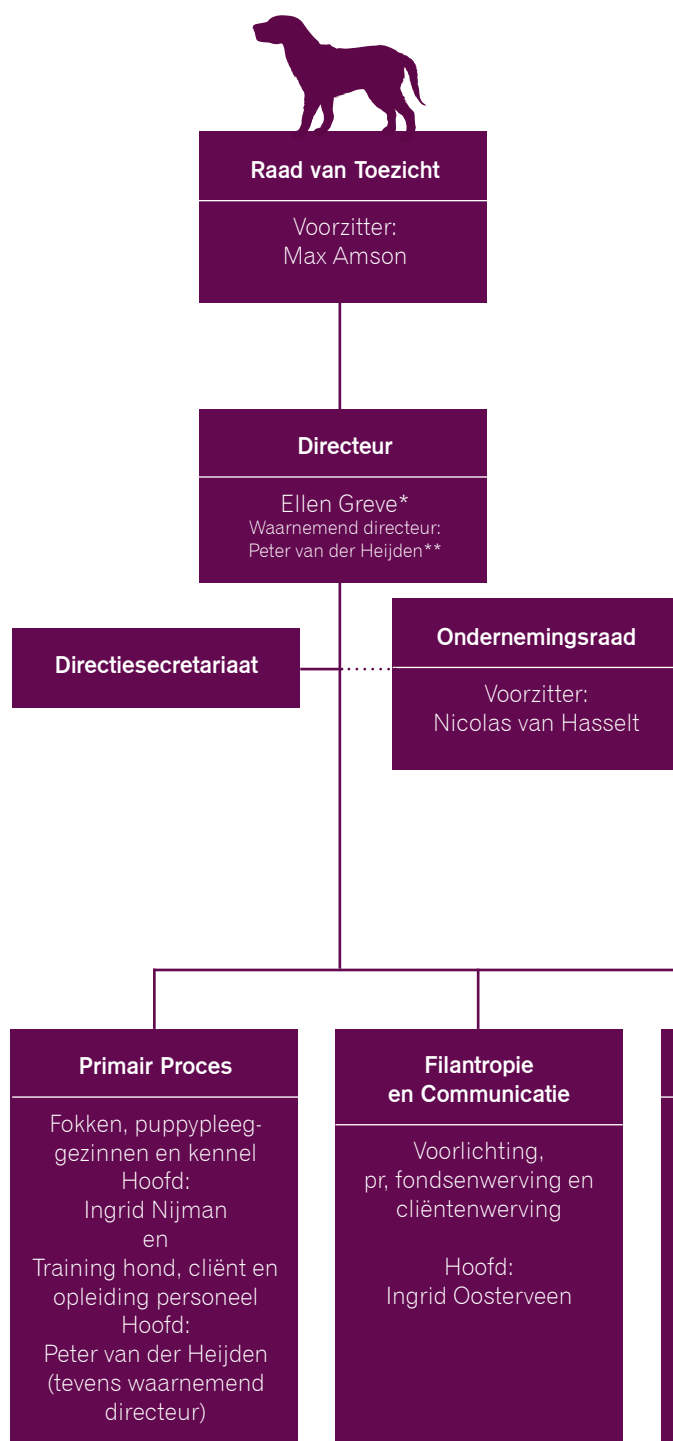
Klachtenregeling

KNGF Geleidehonden hanteert een formele klachtenregeling. Deze is telefonisch en via e-mail opvraagbaar en ook toegankelijk via de website van de organisatie.

ORGANISATIESCHEMA

Per 31 december 2016

STICHTING KNGF (KNGF GELEIDEHONDEN)

STICHTING KICK (KNGF CAMPUS)

* afwezig wegens ziekte sinds 11 juli 2016

** met ingang van 11 juli 2016

Voorzitter:

de heer mr. M.E. Amson (afgetreden conform rooster per 31 december 2016):

Beroep: Notaris

Nevenfuncties:

- Voorzitter raad van toezicht stichting Muziek- en dansschool Amstelveen
- Lid Notarissen Platform van het Concertgebouw Fonds
- Bestuurslid Stichting Beeldende Kunst Amstelveen

Algemeen lid (voorzitter per 1 januari 2017 ad interim tot eind 2017):

mevrouw prof. dr. M. Lückerath-Rovers

Beroep: Hoogleraar Corporate Governance Tilburg University / Tias Business School

Nevenfuncties:

- Lid raad van commissarissen Achmea
- Lid raad van commissarissen ASN Beleggingsfondsen NV
- Lid raad van toezicht ASN Groenfonds
- Lid bestuur Betaalvereniging Nederland
- Lid raad van commissarissen NRC Media
- Lid Monitoring Commissie Code Pensioenfondsen

Penningmeester:

de heer A.J.S.M. Oudejans RA

Beroep: Voormalig partner KPMG

Nevenfuncties:

- Lid raad van commissarissen Vroegop Ruhe & Co
- Lid raad van commissarissen AMS B.V

Algemeen lid:

mevrouw drs. A.S. Sipkens

Beroep: directeur Stichting Doen

Nevenfuncties:

- Bestuurslid Global Compact Nederland
- Bestuurslid NIMA platform Wereldmarketeers

Algemeen lid:

de heer drs. K.J. Storm

Beroep: Voormalig voorzitter Raad van Bestuur Aegon N.V.

Nevenfuncties:

- Vicevoorzitter raad van commissarissen van Pon Holdings
- Lid board van Baxter International Inc.
- Lid curatorium VNO-NCW
- Lid bestuur Nederlandse Bach Vereniging
- Vicevoorzitter bestuur VUmc Cancer Center Amsterdam

- Lid raad van toezicht Museum Tromp's Huys Vlieland
- Member International Advisory Board, IESE
- Voorzitter raad van toezicht Fries Museum en Keramiekmuseum Princessehof
- Industrial Advisor EQT
- Lid raad van commissarissen Scripsit Holding (Eisma Media Groep)
- Voorzitter bestuur van Stichting Teylers Museum Vrienden Fonds
- Lid raad van toezicht PharmAccess Group

Algemeen lid (afgetreden conform rooster per 31 december 2016): de heer mr. R.H. de Vries

Beroep: Gepensioneerd seniorrechter rechtbank Amsterdam, thans rechter-plaatsvervanger rechtbank Amsterdam

Nevenfuncties:

- Lid klachtencommissie De Zorgcirkel
- Vertrouwenspersoon Purmerendse Scholen Gemeenschap
- Voorzitter Paritaire Commissie Gem. Purmerend in kader CAR UO
- Voorzitter raad van toezicht St. Accessibility

ROOSTER VAN BENOEMING EN AFTREDEN (PER 31 DECEMBER 2016)

Naam	Benoeming per	Eerste herbenoeming	Tweede en laatste benoeming
de heer mr. M.E. Amson	1 oktober 2004	31 december 2008	31 december 2012
de heer mr. R.H. de Vries	3 december 2004	31 december 2008	31 december 2012
de heer A.J.S.M. Oudejans RA	27 februari 2009	31 december 2013	31 december 2017
de heer drs. K.J. Storm	16 september 2011	31 december 2015	31 december 2019
mevrouw drs. A.S. Sipkens	2 december 2013	31 december 2017	31 december 2021
mevrouw prof. dr. M. Lückerath-Rovers	2 december 2013	31 december 2017	31 december 2021
de heer H.J. Dekker	1 januari 2017	31 januari 2021	31 januari 2025

Bestuur:

mevrouw mr. E.C. Greve

Beroep: Directeur KNGF Geleidehonden

Nevenfuncties:

- Voorzitter Brancheorganisatie Blindengeleidehonden-scholen Nederland (BBN)
- Lid Curatorium Bijzondere Leerstoel Antrozoölogie, Open Universiteit Heerlen

De heer P.H.E. van der Heijden

Beroep: Waarnemend directeur KNGF Geleidehonden per 11 juli 2016 en hoofd afdeling Training en Cliëntenzorg KNGF Geleidehonden

Nevenfuncties:

- Lid raad van bestuur IGDF (International Guide Dog Federation)

Samenstelling

De ondernemingsraad (or) bestaat uit leden die verschillende afdelingen van de organisatie vertegenwoordigen.

Per 31 december 2016 bestond de or uit:

- de heer N. van Hasselt (voorzitter)
- mevrouw D. Kok (plaatsvervangend voorzitter)
- mevrouw C. Addink (secretaris)
- mevrouw F. Weilers
- mevrouw M. van Geel

COLOFON

KANTOOR EN OPLEIDINGSCENTRUM

Amsteldijk Noord 42
1184 TD Amstelveen

Postadres:

Postbus 544
1180 AM Amstelveen

Telefoon: 020 - 496 93 33

E-mail: info@geleidehond.nl

Internet: www.geleidehond.nl

Bank:

Rabobank: NL62 RABO 0354 1860 00
ING: NL81 INGB 0000 2754 00

Kamer van Koophandel: 41200230

KNGF Geleidehonden is:

- houder van door DNV-GL toegekende certificaten ISO 9001 en NEN-EN 15224 voor Zorg en Welzijn
- houder van het keurmerk voor verantwoorde werving en besteding van gedoneerde gelden, toegekend door Centraal Bureau Fondsenwerving;
- lid van International Guide Dog Federation (IGDF);
- lid van Assistance Dogs International (ADI);
- lid van International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO);
- lid van The International Society for Anthrozoology (ISAZ);
- lid (voorzitter) van de Brancheorganisatie Blindengeleidehondenscholen Nederland (BBN);
- lid van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland;
- een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) en als zodanig vrijgesteld van schenk- en erfbelasting.

KEURMERKEN

CBF-keur

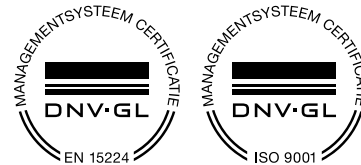
IGDF-keurmerk

Algemeen Nut Beogende Instelling

ISO-keurmerken (ISO-norm voor Zorg en Welzijn (officieel NEN-EN 15224) en de ISO 9001-norm)

JAARREKENING BALANS

(NA RESULTAATBESTEMMING)

(bedragen x €1.000,-)

	31 december 2016		31 december 2015	
Activa				
Materiële vaste activa	2.846		3.140	
Financiële vaste activa	132		161	
		2.978		3.301
Vorraden	20		78	
Vorderingen en overlopende activa	2.180		1.516	
Effecten	17.234		21.111	
Liquide middelen	10.215		5.427	
		29.649		28.132
Totaal activa		32.627		31.433
Passiva				
Reserves en fondsen				
Continuïteitsreserve	8.406		10.070	
Bestemmingsreserves	20.436		18.055	
Bestemmingsfondsen	1.564		1.392	
		30.406		29.517
Voorzieningen		372		275
Langlopende schulden		0		28
Kortlopende schulden		1.849		1.613
Totaal passiva		32.627		31.433

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(bedragen x €1.000,-)

	Begroting 2016	Realisatie 2016	Realisatie 2015
Baten			
Baten uit eigen fondsenwerving	6.517	7.569	7.248
Baten uit acties van derden	2	66	0
Bijdragen van zorgverzekeraars	1.761	1.655	1.623
Baten uit beleggingen	1.046	1.419	488
Overige baten	17	24	22
Som der baten	9.343	10.733	9.381
Lasten			
Besteed aan doelstelling	7.645	7.516	7.701
Werving baten			
Kosten eigen fondsenwerving	1.420	1.418	1.137
Kosten beleggingen	103	96	104
Totaal wervingskosten	1.523	1.514	1.241
Beheer en administratie			
Kosten beheer en administratie	814	814	729
Som der lasten	9.982	9.844	9.671
Saldo van baten en lasten	-639	889	-290
Toevoeging/onttrekking aan:			
Continuïteitsreserve	0	-1.664	1.290
Bestemmingsreserves	-552	2.380	-2.129
Bestemmingsfondsen	-87	173	549
Totaal	-639	889	-290

Negatieve bedragen duiden op een onttrekking, positieve op een toevoeging c.q. een dotatie aan een reserve c.q. een fonds. De verdeling van het resultaat is goedgekeurd door de raad van toezicht en verwerkt in de jaarrekening.

KASSTROOMOVERZICHT

(bedragen x €1.000,-)

	2016	2015
Resultaat	889	-290

Kasstroom uit operationele activiteiten

Aanpassingen:		
Afschrijvingen	669	772
Mutatie voorraden/ vorderingen	-606	422
Mutatie schulden (kortlopend)	236	64
Mutatie voorzieningen	97	53
Ongerealiseerd resultaat beleggingen	358	254
Kasstroom uit operationele activiteiten	754	1.565

Kasstroom uit investeringsactiviteiten

Mutaties:		
Investerings	-433	-542
Desinvesterings	63	32
Herwaardering	-5	6
Effectenportefeuille	3.519	443
Aflossing financiële vaste activa	29	-39
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	3.173	-100

Kasstroom uit financieringsactiviteiten

Aflossing langlopende schulden	-28	-96
Saldo	4.788	1.079

Mutaties liquide middelen

Stand liquide middelen per 1/1	5.427	4.348
Stand liquide middelen per 31/12	10.215	5.427
Verschil	4.788	1.079

TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING

ALGEMEEN

De jaarrekening is opgesteld conform de algemeen geldende richtlijnen voor het opstellen van jaarverslagen, de Richtlijnen voor de Jaarverslaglegging voor Fondsenwervende Instellingen (RJ 650) alsmede de Richtlijnen van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). Daarnaast is het jaarverslag opgesteld op basis van de richtlijnen van de Vereniging Goede Doelen Nederland inzake de beloning directie.

VERSLAGGEVINGSPERIODE

Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar.

CONSOLIDATIE

Het bestuur en de raad van toezicht van stichting KICK (KNGF Campus) is gelijk aan het bestuur en de raad van toezicht van Stichting KNGF (KNGF Geleidehonden). Hierdoor is er sprake van een overheersende zeggenschap van stichting KNGF over stichting KICK en daarmee is er een plicht

tot consolidatie. Dit jaarverslag bevat het geconsolideerde jaarverslag en de geconsolideerde jaarrekening. Stichting KICK heeft geen personeel in dienst, stichting KNGF leent haar personeel aan stichting KICK uit. De kosten die door stichting KNGF ten behoeve van stichting KICK zijn gemaakt, zijn aan die stichting doorbelast. In 2016 heeft stichting KNGF voor rekening van stichting KICK voor een bedrag van € 397.000 aan kosten gemaakt. Stichting KICK factureerde aan derden een bedrag van € 7.000, per saldo een tekort van € 390.000. In 2016 zijn aan stichting KNGF, onder andere door de ASN-bank en stichting Zabawas belangrijke bedragen geschonken ter financiering van de activiteiten van stichting Kick. In totaal is door Stichting KNGF in 2016 hiervoor een bedrag ontvangen van € 203.000. Stichting KICK heeft geen eigen vermogen, dus vult stichting KNGF jaarlijks het tekort aan van stichting KICK. Derhalve is afgezien van het opstellen van enkelvoudige jaarverslagen.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN DE RESULTAATBEPALING

ALGEMEEN

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten en continuïteitsveronderstelling.

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs (nominale waarde). Ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

TRANSACTIES IN VREEMDE VALUTA

Transacties luidend in vreemde valuta worden omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers.

Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta die tegen historische kostprijs worden opgenomen, worden naar euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoersen per transactiedatum. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden in de staat van baten en lasten opgenomen.

GEBRUIK VAN SCHATTINGEN

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: handelsportefeuille, gekochte obligaties, verstrekte leningen en overige vorderingen. Stichting KNGF maakt in de bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de organisatie blootstellen aan markt-, valuta-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico's. Om deze risico's te beheersen heeft de stichting een defensief tot zeer defensief beleid, inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de stichting zoveel mogelijk te beperken. Om valutarisico's te beheersen kan stichting KNGF gebruik maken van termijntransacties met een looptijd van maximaal een jaar, waarbij ultimo elk boekjaar alle termijntransacties aflopen. Deze transacties worden niet ingezet voor handelsdoeleinden, maar slechts ter afdekking van valutarisico's.

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn voor het grootste deel geconcentreerd bij grote zorgverzekeraars in Nederland.

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd. De stichting heeft derhalve als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De gebouwen en terreinen, machines en installaties, andere vaste bedrijfsmiddelen en materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd indien zij de economische gebruiksduur van het object verlengen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur. Op terreinen (grond) en op materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

	Percentages	
	afschrijving	restwaarde
Hoofdgebouw	5	0
Kennel	7	0
Dienstwoningen	0	0
Infrastructuur	10	0
Bedrijfswagens	15-30	10
Inrichting/inventaris	20	0
Machines, hard- en software	33	0

Het onroerend goed dat is verkregen uit nalatenschappen is onderdeel van de materiële vaste activa. Het onroerend goed dat hiervan deel uitmaakt en dat is verhuurd wordt gewaardeerd op de bedrijfswaarde (huurwaarde). Op dit onroerend goed wordt niet afgeschreven.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De leningen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs (nominale waarde) onder aftrek van noodzakelijk geachte waardeverminderingen. van noodzakelijk geachte waardeverminderingen.

VOORRADEN

Voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoop-prijs en bijkomende kosten, zoals invoerrechten, transportkosten en andere kosten die direct kunnen worden toegerekend aan de verwerving van voorraden.

Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (nominale waarde) onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

EFFECTEN

De ter beurse genoteerde effecten worden, met uitzondering van de obligaties die deel uitmaken van de statische portefeuille, gewaardeerd tegen reële waarde (marktwaarde).

De obligaties die deel uitmaken van de statische portefeuille worden aangehouden tot het einde van de looptijd van deze obligaties en zij worden gewaardeerd tegen aflossingswaarde. Alle gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeveranderingen van de beursgenoteerde effecten worden verantwoord in de staat van baten en lasten.

CONTINUÏTEITSRESERVE

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit op de korte termijn te waarborgen in geval van (tijdelijk) sterk tegenvallende opbrengsten uit fondsenwerving en beleggingen.

BESTEMMINGSRESERVES

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserves is door de directie met

GRONDSLAGEN

VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA (VERVOLG)

goedkeuring van de raad van toezicht bepaald en betreft geen formele verplichting. De directie kan deze beperking met toestemming van de raad van toezicht opheffen.

BESTEMMINGSFONDS(EN)

Bestemmingsfonds(en) betreffen middelen die zijn verkregen van derden (schenkers) met een door die derden aangegeven specifieke bestemming.

VOORZIENINGEN

Voor verwachte kosten inzake groot onderhoud van panden, installaties e.d., is een voorziening gevormd, gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan.

PENSIOENREGELING

De stichting heeft aan haar werknemers een "toegezegdebijdrageregeling" toegekend. In overeenstemming met de Richtlijn voor de jaarverslaggeving RJ 271.302 wordt deze regeling in de jaarrekening verwerkt als een toegezegdebijdrageregeling. De stichting heeft in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds geen verplichtingen tot het voldoen van aanvullende bijdragen, anders dan hogere toekomstige premies. Voor zover bekend, zijn er per balansdatum geen tekorten of overschotten bij het bedrijfstakpensioenfonds die van invloed kunnen zijn op de omvang van de in de toekomst te betalen premies.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Kasstromen in buitenlandse valuta zijn herleid naar euro's met gebruikmaking van de gewogen gemiddelde omrekeningskoersen voor de desbetreffende periodes.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

BATEN UIT FONDSENWERVING

Donaties en giften zonder specifieke bestemming (algemene bijdragen) worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen. Donaties en giften met een specifieke bestemming worden in het jaar verantwoord waarin de kosten van de bestemming worden gemaakt. Giften van een zaak in natura worden gewaardeerd tegen de reële waarde in Nederland. De inzet van vrijwilligers wordt niet in geld gewaardeerd.

BATEN UIT NALATENSCHAPPEN

De opbrengst uit nalatenschappen wordt opgenomen in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld, tenzij de opbrengst een legaat betreft. De opbrengsten uit legaten worden in principe verantwoord in het jaar waarin het legaat aan stichting KNGF is gemeld. Uitzondering op deze regel vormt de situatie waarin op voorhand kan worden ingeschat dat het legaat mogelijk niet kan worden uitgekeerd. Voor nalatenschappen waarin stichting KNGF is benoemd als (mede-) erfgenaam geldt dat in principe op het moment waarop de eindafrekening is ontvangen de vordering in de administratie wordt opgenomen. Voorlopige uitbetalingen, in de vorm van voorschotten, worden verantwoord in het boekjaar waarin ze worden ontvangen.

VERKOOP VAN ARTIKELEN

Opbrengsten uit de verkoop van artikelen worden onder de baten tegen de brutowinst opgenomen. De brutowinst is de netto-omzet verminderd met de kostprijs van de verkochte artikelen. Onder de netto-omzet wordt verstaan de opbrengst onder aftrek van kortingen en over de omzet geheven belastingen. Onder de kostprijs wordt verstaan de inkoopwaarde van de goederen, verhoogd met de op de inkoop en verkoop drukkende directe (aan derden betaalde) verwervingskosten. De door de stichting in dit verband gemaakte eigen kosten worden als kosten van fondsenwerving verantwoord.

KOSTENTOEREKENING

Kosten worden toegerekend aan 'doelstelling', 'werving baten', 'beleggingen' en 'beheer en administratie' op basis van de volgende uitgangspunten:

- Direct aan vorenstaande hoofdstukken toerekenbare kosten worden direct daaraan toegerekend.
- Niet direct toerekenbare kosten worden in eerste instantie toegerekend aan het bedrijfsonderdeel waarop deze kosten betrekking hebben (bijv. ICT, huisvesting, secretariaat etc.). Vervolgens worden deze onderdelen toegerekend aan de hand van de volgende uitgangspunten:
 - Toerekening van de personeelskosten vindt zo veel mogelijk plaats op basis van (een inschatting van) de werkelijke tijdsbesteding. De personele kosten van de medewerk(st)ers van de afdelingen Filantropie en Communicatie en Secretariaat zijn hierdoor in 2016 als volgt verdeeld:
 - Filantropie en Communicatie: 52% fondsenwerving en 48% doelstelling;
 - Secretariaat: 35% doelstelling, 35% fondsenwerving en 30% beheer en administratie.
 - Kosten ICT, waaronder de afschrijvingen van (algemene) hard- en software, worden toegerekend op basis van het aantal werkplekken c.q. pc's/laptops.
 - Kosten P&O, salarisadministratie, facilitaire dienst en groepsverzorging worden toegerekend op basis van de personele bezetting van de afdelingen.
 - De huisvestingskosten worden toegerekend op basis van de (onderlinge) verhouding tussen het gebruik van de directe ruimten en het totaal aantal effectieve m².
 - De afschrijvingslasten van de gebouwen worden overeenkomstig de sleutel van huisvesting toegerekend.

Rentetoerekening is niet van toepassing.

TOELICHTING OP DE BALANS

MATERIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

(bedragen x € 1.000,-)

	Gebouwen, terreinen en infrastructuur	Vervoer- middelen	Hard- en software	Overige investeringen	Totaal
Aanschafwaarde					
Saldo 1 januari 2016	7.826	930	1.083	1.021	10.860
Investeringen	18	224	120	71	433
Herwaardering	5	0	0	0	5
Desinvesteringen	43	199	0	0	242
Saldo 31 december 2016	7.806	955	1.203	1.092	11.056
Afschrijvingen					
Saldo 1 januari 2016	5.441	735	797	747	7.720
Afschrijvingen	280	77	214	98	669
Desinvesteringen	0	179	0	0	179
Saldo 31 december 2016	5.721	633	1.011	845	8.210
Boekwaarde per					
31 december 2016	2.085	322	192	247	2.846

Gebouwen, terreinen en infrastructuur

De aanschafwaarde van afgerond € 7,8 mln. heeft betrekking op de aankoopwaarde van grond aan de Amsteldijk Noord 41/42 te Amstelveen, alsmede op drie dienstwoningen en het oude kennelgebouw aldaar. Het oude kennelgebouw is volledig afgeschreven. Op grond en dienstwoningen wordt niet afgeschreven. Tevens zijn hieronder de investeringen verantwoord die in de loop der jaren in het complex aan de Amsteldijk Noord 42 zijn gedaan, zoals een (nieuwe) kennel (€ 2,6 mln.), een (nieuw) hoofdgebouw (€ 2,9 mln.) en (nieuwe) infrastructuur (€ 0,9 mln.). Deze investeringen worden afgeschreven. In 2012 is het terrein met opstallen aan de Amsteldijk Noord 43 gekocht voor € 0,8 mln.

Daarnaast is hieronder opgenomen het onroerend goed dat uit nalatenschappen is verkregen. Dit onroerend goed bevindt zich te Amsterdam,

Bussum, Huizen en Den Haag en is gewaardeerd op de huurwaarde. Die waarde bedraagt ultimo 2016 € 177.000. In 2016 is een appartement in Den Haag verkocht, waarvan stichting KNGF voor 50% eigenaar was. De investering in 2016 van € 18.000 heeft betrekking op de aanleg van nieuwe parkeerplaatsen. De WOZ-waarde van het onroerend goed is voor 2016 vastgesteld op € 5,6 mln. en is verzekerd voor € 6,3 mln.

Vervoermiddelen

In 2016 zijn zes trainingsbussen vervangen, waardoor ultimo 2016 het wagenpark bestaat uit negentien personenauto's, vijftien trainings- en twee cliëntenbussen.

In vorenstaande aantallen is niet opgenomen de elektrische auto die door Renault wederom in 2016 om niet beschikbaar is gesteld.

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

Hard- en software

In 2016 is in hardware een bedrag geïnvesteerd van € 38.000. Hiervoor is de centrale opslagcapaciteit uitgebreid met een server en zijn 29 pc's/ iPads/laptops, 20 mobiele telefoons, zes bureau-telefoons alsmede één systeemprinter aangeschaft.

In software is in 2016 een bedrag van € 82.000 geïnvesteerd. De investeringen hebben enerzijds betrekking op het bedrijfssysteem 'Tommy'. Hiermee worden onder andere gegevens van onze honden, de gezinnen, de cliënten en de zorgverzekeraars alsmede de onderlinge relaties vastgelegd. In 2016 is in dit systeem een bedrag geïnvesteerd van € 59.000. Hiervoor zijn drie versies opgeleverd, met daarin verbeterde/aangevulde functionaliteit. Anderzijds is een bedrag van € 23.000 geïnvesteerd in een nieuwe e-learningmodule (assistentiehonden). Software en e-learning-modulen zijn onderdeel van het bedrijfssysteem en worden als materiële vaste activa beschouwd.

Overige investeringen

Hieronder zijn opgenomen de investeringen in inrichting, inventaris en machines. De investeringen van 2016 hebben betrekking op inventaris (€ 25.000) en inrichting (€ 22.000), machines (€ 15.000) alsmede speeltoestellen voor de honden (€ 9.000).

Van bovenstaande materiële activa wordt ultimo 2016 ruim € 0,5 mln. aangehouden voor de bedrijfsvoering en € 2,3 mln. voor de directe aanwending in het kader van de doelstelling

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt weer te geven:

(bedragen x € 1.000,-)

	Leningen u/g
Stand per 1 januari 2016	161
Mutaties:	
• Verstrekte geldlening	0
• Aflossing	29
Stand per 31 december 2016	132

De stand per 1 januari 2016 heeft betrekking op vier geldleningen, waarvan drie in het kader van de doelstelling en één aan een personeelslid is verstrekt. De drie leningen in het kader van de doelstelling zijn verstrekt aan toeleveranciers ter financiering van de uitbreiding van hun productiecapaciteit.

Twee geldleningen lopen in 2018 af. Eén geldlening eindigt in 2019, de jongste lening kent een looptijd van 9,5 jaar en eindigt in 2025. De rentevergoedingen variëren van 2,9 tot 4%.

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

VOORRADEN

De voorraden zijn beschikbaar voor de doelstelling en bestaan uit accessoires voor de honden

(bedragen x € 1.000,-)

VOORRADEN	31 DEC. 2016	31 DEC. 2015
Voorraad per 31 december	20	78

Ultimo 2016 is de voorraad oude tuigen afgeboekt. De reden hiervan is dat het in 2016 ontwikkelde nieuwe tuig in 2017 het oude tuig zal vervangen.

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

(bedragen x € 1.000,-)

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA	31 DEC. 2016	31 DEC. 2015
Debiteuren	343	470
Te vorderen uit nalatenschappen	809	291
Te vorderen omzetbelasting (voorheffing)	199	217
Te vorderen uit beleggingen (couponrente, dividend en rente)	225	284
Voorschotten, vooruitbetaalde en nog te ontvangen bedragen	604	254
Totaal	2.180	1.516

Het bedrag verantwoord onder debiteuren is inclusief de vorderingen op zorgverzekeraars.

In het bedrag dat ultimo 2016 onder voorschotten, vooruitbetaalde en nog te ontvangen bedragen is opgenomen (€ 0,6 mln.) bestaat onder meer uit nog te ontvangen bedragen van twee grote donateurs (totale vordering circa € 0,2 mln.), bij drie zorgverzekeraars nog te declareren bedragen (totale vordering circa € 50.000) alsmede uit een bedrag van ruim € 0,3 mln. vooruitbetaalde kosten voor de verbouwing van de oude kennel en de levering en de plaatsing van zonnepanelen (€ 170.000). Alle vorderingen ultimo 2016 hebben een looptijd korter dan een jaar.

EFFECTEN	31 DEC. 2016		31 DEC. 2015	
	x € 1.000,-	%	x € 1.000,-	%
Aandelen	6.647	39	7.182	34
Obligaties	10.587	61	13.929	66
Stand 31 december	17.234	100	21.111	100

De effecten worden met uitzondering van de statische obligatieportefeuille gewaardeerd tegen beurswaarde. De statische portefeuille bevat uitsluitend obligaties met minstens een AA-kwaliteit. Deze obligaties worden opgenomen tegen de nominale waarde, omdat deze worden aangehouden totdat ze worden afgelost. De nominale waarde en de beurswaarde van de statische obligatieportefeuille

bedragen respectievelijk € 4,8 mln. en € 5,8 mln. Tot de beleggingsportefeuille worden naast bovenstaande effecten ook gerekend de liquide middelen behorende bij de aandelen- en obligatieportefeuilles, het onroerend goed (dat verkregen is uit nalatenschappen) en de bedragen die op de geldmarkt worden uitgezet (daggeldleningen, deposito's etc.).

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

LIQUIDE MIDDELEN

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE:	31 DEC. 2016	31 DEC. 2015
Rabobank	5.288	3.462
Kasbank	1.202	904
ING Bank	3.374	711
ABN AMRO Bank	348	349
ASN	1	0
Kas	2	1
Totaal	10.215	5.427

In de liquide middelen ultimo 2016 zijn onder andere begrepen drie Rabobank-spaarrekeningen met een saldo van € 4,3 mln., € 0,7 mln. en € 0,1 mln. en een rentevergoeding ultimo 2016 van respectievelijk 0,2%, 0,6% en 4,65%.

De liquide middelen die bij de Kasbank zijn ondergebracht maken deel uit van de effectenportefeuille die aldaar in bewaring is gegeven.

Het bedrag dat ultimo 2016 bij de ING Bank is ondergebracht wordt onder andere voor € 2,5 mln. aangehouden op een spaarrekening met een rentevergoeding van 0,4% en voor € 0,5 mln. op een spaarrekening met een rentevergoeding van 0,1%. Ook bij de ABN AMRO Bank wordt een vermogensspaarrekening aangehouden (= onderdeel van het vermogen van de bestemmingsreserve 'J.C. Bloemenfonds') met een waarde per 31 december 2016 van ruim € 0,3 mln. en een rentevergoeding van 0,45%.

Van de liquide middelen behoort ultimo 2016 een bedrag van afgerond € 9,2 mln. tot de beleggingsportefeuille. De liquide middelen zijn vrij besteedbaar.

RESERVES EN FONDSEN

Het eigen vermogen van KNGF Geleidehonden is onderverdeeld in reserves en fondsen, waarbij de functie van het vermogen als leidraad wordt gebruikt. Hierdoor is dit vermogen verdeeld over reserves en fondsen met een bufferfunctie, met een financieringsfunctie of met een specifieke doelstelling. De continuïteitsreserve en de reserve 'doorgaande levering honden' behoren tot de eerste categorie, de reserve ter financiering van vaste activa (zoals bedrijfsgebouwen, voorraden e.d.) tot de tweede. De bestemmingsreserves/-fondsen, zoals het J.C. Bloemenfonds, behoren tot de laatste categorie. Daarnaast heeft het eigen vermogen ook de functie van bron van inkomsten. Het eigen vermogen dat niet is vastgelegd in activa wordt belegd. De opbrengsten uit de beleggingen worden jaarlijks volledig ten gunste de exploitatie geboekt ter dekking van de kosten van het trainen en afleveren van (geleide) honden.

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

(bedragen x € 1.000,-)

RESERVES EN FONDSEN	31 DEC. 2016	31 DEC. 2015
Continuïteitsreserve	8.406	10.070
Bestemmingsreserves	20.436	18.055
Bestemmingsfondsen	1.564	1.392
Totaal	30.406	29.517

Mutaties in de reserves in het boekjaar 2016

(bedragen x € 1.000,-)

	CONTINUÏTEITS- RESERVE	BESTEMMINGS- RESERVE	BESTEMMINGS- FONDSEN	TOTAAL	TOTAAL
Stand per 1 januari	10.070	18.055	1.392	29.517	29.808
Mutaties:					
• Toevoeging via resultaatbestemming		2.826	236	3.062	2.647
• Besteding via resultaatbestemming	1.664	445	64	2.173	2.938
Stand per 31 december	8.406	20.436	1.564	30.406	29.517

(bedragen x € 1.000,-)

CONTINUÏTEITSRESERVE	31 DEC. 2016	31 DEC. 2015
Stand per 1 januari	10.070	8.780
• Toevoeging via resultaatbestemming	0	1.290
• Besteding via resultaatbestemming	1.664	0
Stand per 31 december	8.406	10.070

De gewenste omvang van de continuïteitsreserve is ultimo 2015 conform de rekenmethodiek uit de richtlijn van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF). Vanuit het resultaat van 2015 is in dat jaar daarvoor een bedrag van € 1.290.000 aan deze reserve toegevoegd.

De omvang van de continuïteitsreserve ultimo 2016 is gebaseerd op de stelling dat de continuïteit voor de korte en middellange termijn daarmee kan worden gewaarborgd in geval van (tijdelijk) sterk tegenvallende opbrengsten. De opbrengsten uit fondsenwerving (waaronder begrepen de inkomsten uit nalatenschappen) en de opbrengsten van de beleggingen fluctueren sterk. Met het saldo ultimo 2016 kan gedurende drie jaar een vermindering van die inkomsten van 35% worden opgevangen zonder dat de organisatie behoeft te worden aangepast.

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

(bedragen x € 1.000,-)

BESTEMMINGSRESERVE	STAND PER 1 JAN. 2016	VIA RESULTAATBESTEMMING		STAND PER 31 DEC. 2016
		TOEVOEGING	BESTEDING	
ICT	53		3	50
E-learning	351		50	301
Financiering activa	3.027		364	2.663
Doorgaande leveringen honden	13.462	2.826		16.288
Gebruik duurzame energie	275			275
Beleving	137		28	109
Verbouwing oude kennel	750			750
Totaal	18.055	2.826	445	20.436

Op bovenstaande bestemmingsreserves rust geen formele verplichting. De beperkte bestedingsmogelijkheid is aangegeven door de directie.

Bestemmingsreserve ICT

Voor de herautomatisering van het huidige bedrijfssysteem 'Tommy' dat zijn oorsprong in 1997 vindt, is een reservering getroffen. Tommy volgt alle KNGF-honden van geboorte tot overlijden. Ook zijn de voorouders van de honden er in vastgelegd. Met dit systeem worden tevens de puppypleeg-, fokgast- en adoptiegezinnen en cliënten en de relaties tussen hond en mens geregistreerd. Daarnaast wordt in Tommy het aantal uren bijgehouden dat met een hond is getraind. Ook de zorgverzekeraars (als financier van een deel van de kosten) hebben in Tommy een plek gekregen.

De kosten van de herautomatisering zijn geactiveerd. De afschrijvingslasten van deze activa worden ten laste van de staat van baten en lasten gebracht. Ultimo 2016 is aan deze reserve een bedrag onttrokken van € 3.000. De verwachting is dat deze reserve ultimo 2020 zal zijn besteed.

Bestemmingsreserve e-learning

Voor het digitaliseren van de theoretische leerstof voor cliënten, puppypleeggezinnen, fokgastgezinnen en personeel in opleiding c.q. voor het omzetten daarvan naar leerdoelen, alsmede naar

een interactieve en naar verdiepingsniveau gedifferentieerde online-omgeving is een reservering getroffen. Doel hiervan is de hiervoor genoemde doelgroepen op een efficiënte en voor elk van deze doelgroepen aangepaste wijze de noodzakelijke kennis op te laten doen. De module ten behoeve van de cliënten die in aanmerking komen voor een blindengeleidehond is in 2013 in gebruik genomen. De e-learning-module voor puppypleeggezinnen is in 2015 opgeleverd. In 2017 volgt de e-learning-module voor cliënten die een assistentiehond willen gaan gebruiken. De investeringen in de e-learning-modulen zijn geactiveerd. De afschrijvingslasten worden ten laste van de staat van baten en lasten gebracht. Ultimo 2016 is aan deze reserve een bedrag onttrokken van € 50.000. In 2020 zal deze reserve volledig besteed zijn.

Bestemmingsreserve financiering activa

De reserve financiering activa (bedrijfsvoering en doelstelling) betreft dat deel van het vermogen dat is vastgelegd in de activa ten behoeve van de bedrijfsvoering en doelstelling, bestaande uit de boekwaarde van bedrijfsgebouwen inclusief grond, vervoermiddelen, inrichting, inventaris,

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

hard- en software, verstrekte leningen en voorraden. Op basis van deze balansposities per 31 december 2016 is de omvang van deze bestemmingsreserve bepaald op afgerond € 2,7 mln. Van het totale bedrag van de materiële vaste activa vindt ultimo 2016 een bedrag van € 158.000 dekking vanuit de bestemmingsreserves 'Beleving' (€ 109.000) en 'e-learning' (€ 50.000).

Bestemmingsreserve doorgaande leveringen honden

KNGF Geleidehonden heeft als streven de huidige (geleide)hondenbazen alle zekerheid te geven ten aanzien van de toekomstige vervanging van hun (geleide)hond. Daarvoor is een bestemmingsreserve gevormd. De maximale omvang van deze reserve is gebaseerd op de kosten van het vervangen van (geleide)honden van het huidige cliëntenbestand in de komende acht jaar. Deze periode is gelijk aan de maximale looptijd van een (geleide) hond. Op basis van het huidige cliëntenbestand is de verwachting dat in de komende jaren 541 (geleide)honden, waarvan 23 assistentiehonden en 48 buddyhonden moeten worden geplaatst. Hiervoor is circa € 26,5 mln. benodigd. Voor het bepalen van de omvang van de reserve worden het bedrag dat is opgenomen in de continuïteitsreserve (circa € 8,4 mln.), de bedragen die in de aankomende acht jaar zullen vrijvallen vanuit de verschillende bestemmingsfondsen ter financiering van de af te leveren geleidehonden (circa € 0,4 mln.) alsook de vooruit ontvangen bedragen inzake 'adopteer een pup' (circa € 0,4 mln.) in mindering gebracht. Resteert een benodigd bedrag van circa € 17,3 mln. Ultimo 2016 is in de reserve 'doorgaande leveringen honden' hiervoor € 16,2 mln. beschikbaar.

Bestemmingsreserve gebruik duurzame energie

Ten behoeve van het gebruik van duurzame energie (zoals zonnepanelen en een bodemwarmtewisselaar) is een bedrag gereserveerd van € 275.000. De

besteding van deze reserve is uitgesteld tot na het jubileumjaar. In 2016 is de renovatie van het oude kennelgebouw ter hand genomen alsmede het plaatsen van zonnepanelen op het dak van dat gebouw. In het voorjaar van 2017 zal de renovatie klaar zijn en de panelen in gebruik zijn genomen. In 2017 worden ook de daken van het hoofdgebouw en de nieuwe kennel voorzien van zonnepanelen. Deze reserve zal in 2027 zijn besteed.

Bestemmingsreserve beleving/museum

Vanuit het resultaat van 2014 is deze reserve gevormd ter financiering van 'De Beleving'. Met 'De beleving' kan de gebruiker daarvan binnen een zeer beperkte ruimte met behulp van digitale technieken ervaren hoe het is om met een blindengeleidehond te werken. Deze reserve zal in 2020 zijn besteed.

Bestemmingsreserve verbouwing oude kennel

Vanuit het resultaat van 2015 is een reserve gevormd ter financiering van de verbouwing van de oude kennel. De functie c.q. de bestemming van de oude kennel is in 2016 omgezet van opslagruimte/kennel naar kantoren met een geïntegreerd kenneldeel. In het tweede deel van 2016 is een aanvang gemaakt met de verbouwing die in het voorjaar van 2017 zal zijn afgerond. De kosten van de verbouwing worden gecalculeerd op € 750.000. De kosten van deze verbouwing zullen worden geactiveerd. Parallel aan de afschrijvingstermijn (15 jaar) en afschrijvingsbedragen (€ 47.000 per jaar) worden deze bedragen aan deze bestemmingsreserve onttrokken ter dekking van die extra afschrijvingslasten. Deze reserve zal in 2030 zijn besteed.

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

BESTEMMINGSFONDSEN

Een bestemmingsfonds betreft middelen die zijn verkregen met een door derden aangegeven specifieke bestemming. De ontwikkeling in de bestemmingsfondsen is als volgt:

(bedragen x € 1.000,-)

BESTEMMINGSFONDSEN	STAND PER 1 JAN. 2016	VIA RESULTAATBESTEMMING		STAND PER 31 DEC. 2016
		TOEVOEGING	BESTEDING	
J.C. Bloemenfonds	625	65	14	676
T.D.M.A. Jansen	135	7	7	135
Ceciliafonds	32		9	23
J.F. van Duijkeren	600	89	34	655
Renovatie dak nieuwe kennel/ zonnepanelen nieuwe kennel	0	75		75
Totaal	1.392	236	64	1.564

Bestemmingsfonds 'J.C. Bloemen'

Wijlen de heer J.C. Bloemen heeft aan KNGF Geleidehonden een erfenis nagelaten van- waaruit dit fonds is gevormd. Het doel hiervan is gedurende 60 jaar jaarlijks een bedrag beschikbaar te stellen ter dekking van (een deel van) de kosten van een geleidehond. De beleggingen van dit fonds leverden in 2016 een opbrengst op van € 65.000. Aan deze reserve is een bedrag van € 14.000 onttrokken voor de financiering van het fokken, trainen c.q. afleveren van een blindengeleidehond.

Bestemmingsfonds 'T.D.M.A. Jansen'

Wijlen de heer T.D.M.A. Jansen heeft aan KNGF Geleidehonden een deel van zijn erfenis nagelaten vanwaaruit dit fonds is gevormd. Het saldo van dit fonds valt over 30 jaar (in 2041) vrij en mag dan aan de doelstelling worden besteed. De opbrengsten van dit fonds mogen daarentegen wel jaarlijks worden besteed aan de doelstelling. In 2016 betreft dit een bedrag van € 7.000.

Bestemmingsfonds 'Cecilia'

In 2014 is een bedrag van € 50.000 ontvangen ter vorming van dit fonds. Dit fonds heeft een looptijd

van 5,5 jaar. Per jaar mag een bedrag worden onttrokken van € 9.000. Elk jaar wordt met de schenker van dit fonds aan dat bedrag een bestemming gegeven.

Bestemmingsfonds 'J.F. van Duijkeren'

Uit de erfenis van de heer J.F. van Duijkeren is in 2015 is een bedrag van € 600.000 ontvangen ter vorming van een fonds op naam. In 2016 is daar nog een bedrag van € 89.000 aan toegevoegd. Dit fonds kent een looptijd van 20 jaar. Per jaar mag de renteopbrengst van dit fonds alsmede 1/20 deel van het saldo worden onttrokken ter financiering van het fokken, trainen c.q. afleveren van blindengeleidehonden dan wel het geven van nazorg aan blindengeleidehondengebruikers.

Bestemmingsfonds 'Renovatie dak nieuwe kennel/zonnepanelen nieuwe kennel'

In 2016 is een bedrag ontvangen van € 75.000 met de bestemming dit bedrag aan te wenden voor de renovatie van het dak van de nieuwe kennel en/of het aanbrengen van zonnepanelen op dat dak. In 2017 zullen deze werkzaamheden zijn uitgevoerd.

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

VOORZIENINGEN

(bedragen x € 1.000,-)

ONDERHOUDSVORZIENING GEBOUWEN EN TERREINEN	2016	2015
Stand per 1 januari	275	222
Dotaties	135	135
Onttrekkingen	38	82
Stand per 31 december	372	275

Onderhoudsvoorziening gebouwen en terreinen

Op basis van een meerjarenonderhoudsplan voor alle KNGF-gebouwen en –terreinen wordt jaarlijks een dotatie ten laste van de staat van baten en las-

ten gebracht en aan deze voorziening toegevoegd om de lasten van toekomstig groot onderhoud te kunnen dekken. In 2016 is een bedrag besteed van € 38.000.

LANGLOPENDE SCHULDEN

In 2016 is de laatste termijn van de hypothecaire geldlening betaald, waarmee deze schuld volledig is afgelost.

(bedragen x € 1.000,-)

KORTLOPENDE SCHULDEN	31 DEC. 2016	31 DEC. 2015
Crediteuren	498	640
Nog te betalen bedragen	493	337
Belastingen, sociale en pensioenpremies	321	255
Aflossing geldlening	21	53
Voorziening vakantiedagen en jubilea personeel	113	49
Vooruit ontvangen bedragen	385	265
Overige schulden	18	14
Totaal	1.849	1.613

De onder deze post opgenomen verplichtingen hebben een looptijd korter dan één jaar. Verplichtingen die betrekking hebben op jaren gelegen na één jaar na balansdatum worden verwerkt onder de langlopende schulden. Ultimo 2016 zijn dergelijke verplichtingen niet aanwezig. De nog te betalen bedragen hebben betrekking op posten waarvan de factuur/declaratie niet in 2016 is ontvangen.

Met ingang van het boekjaar 2016 is er ook een voorziening getroffen voor jubilea van het personeel.

De vooruit ontvangen bedragen hebben nagenoeg volledig betrekking op de van sponsors en schenkers ontvangen bedragen, die besteed moeten/gaan worden in 2017 aan het socialiseren, opleiden en afleveren van geleidehonden.

TOELICHTING

OP DE BALANS (VERVOLG)

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Fiscale eenheid

Stichting KNGF vormt samen met stichting KICK (Campus) een fiscale eenheid voor de omzetbelasting en is uit dien hoofde hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschuld van de fiscale eenheid als geheel.

Verbouwing oude kennel

In 2016 is de opdracht gegeven om de oude kennel te renoveren, waardoor inefficiënte opslagruimte wordt omgebouwd tot kantoorruimten en het gebouw veel beter zal zijn geïsoleerd. De verbouw- en inrichtingskosten zijn geraamd op € 0,7 mln. Uitvoering en facturering zal in 2017 plaatsvinden.

Zonnepanelen

In 2016 is ook opdracht gegeven om het oude kennelgebouw, het nieuwe kennelgebouw alsmede het hoofdgebouw te voorzien van in totaal ruim 520 zonnepanelen. In totaal is hiermee een bedrag gemoeid van circa € 0,2 mln. Uitvoering en facturering zal in 2017 plaatsvinden.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(bedragen x € 1.000,-)

BATEN UIT EIGEN FONDSSENWERVING	BEGROTING	REALISATIE	REALISATIE
Donaties en giften	3.404	2.850	2.963
Nalatenschappen	3.100	4.670	4.243
Verkoop goederen	13	49	42
Totaal	6.517	7.569	7.248

Donaties en giften

Onder de post 'Donaties en giften' zijn opgenomen de bijdragen van (afgerond) 40.000 donateurs. Bij KNGF Geleidehonden is een donateur een particulier of organisatie die binnen 24 maanden een gift heeft gedaan. Onder dat aantal donateurs zijn ook begrepen de adoptie-ouders van het 'Adopteer een Pup'-concept. Dit zijn personen die digitaal en symbolisch een pup hebben geadopteerd voor een bedrag van € 7,50 per maand. Daarnaast kent KNGF Geleidehonden 22.000 geldgevers, die onder andere naar aanleiding van het tv-programma 'Mud Masters' een gift via SMS hebben overgemaakt.

Ongeveer 14.000 van al onze donateurs steunen ons structureel. Zij hebben KNGF Geleidehonden gemachtigd om periodiek een bedrag van hun bankrekening te laten incasseren.

Van de ASN-bank is ter financiering van projecten van Campus voor 2016 een bedrag ontvangen

van € 162.000. Van verzekeraar Nh1816 werd een bedrag van € 75.000 ontvangen ten behoeve van het vernieuwen van het dak van de nieuwe kennel c.q. voor het aanbrengen van zonnepanelen op dat dak. Stichting Talent en SC Johnson SAS gaven een bedrag van € 70.000 financiering van het socialiseren, opleiden en afleveren van geleidehonden. Een overzicht van andere grote giften:

Aantal donateurs	Gift x € 1,00
5	30.000 - 39.999
1	20.000 - 29.999
18	10.000 - 19.999

In de begroting voor 2016 werd rekening gehouden met het feit dat in 2016 meer donaties en giften dan in 2015 zouden worden ontvangen. In werkelijkheid bleef deze bate achter ten opzichte van 2015. De verwachte groei in 2016 heeft dus niet plaatsgevonden.

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

Nalatenschappen

(bedragen x € 1.000,-)

BATEN ALS GEVOLG VAN BENOEMING ALS:	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
• legataris	500	1.013	627
• erfgenaam	2.600	3.657	3.616
Totaal	3.100	4.670	4.243

De begroting voor 2016 ad € 3,1 mln. is gebaseerd op de gemiddelde werkelijke (bruto)opbrengst over de jaren 2012 t/m 2014 van afgerond respectievelijk € 3,3 mln., € 3,2 mln. en € 2,8 mln., waarbij exceptieel grote nalatenschappen buiten de berekening zijn gelaten. Voorgaande reeks van inkomsten uit nalatenschappen deed vermoeden dat er een neerwaartse trend in deze inkomstenbron was te

ontdekken, echter de opbrengst van 2015 en zeker die van 2016 doorbreekt deze trend. De stelling dat deze inkomsten zeer lastig te voorspellen zijn geldt dus ook voor 2016.

Vergelijking van het aantal erfstellingen/legaten en de gemiddelde baten per jaar over de afgelopen drie jaar levert het volgende overzicht op:

(bedragen x € 1.000,-)

	LEGATEN		ERFSTELLINGEN	
	Aantal	Gemiddelde Opbrengst in €	Aantal	Gemiddelde Opbrengst in €
Begroting 2016	33	15.200	38	68.400
Realisatie 2016	47	21.600	41	89.200
Realisatie 2015	36	17.400	40	90.400
Realisatie 2014	29	9.300	41	62.500

De gemiddelden worden sterk beïnvloed door enkele grote nalatenschappen. In 2014 kende de grootste nalatenschap een omvang van € 265.000. In 2015 werden drie nalatenschappen ontvangen die groter waren dan de grootste nalatenschap uit 2014. De

omvangen daarvan waren € 350.000, € 450.000 en € 600.000. Ook in 2016 zijn drie nalatenschappen tot uitkering gekomen die het bedrag van 2014 overtreffen. In 2016 betrof het uitkeringen van € 270.000, € 410.000 en € 435.000.

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

Verkoop goederen

Betreft de verkoopopbrengst van knuffelpups, shopperbags, paraplu's, sleutelhangers en dergelijke. Vanwege de geringe omvang van deze baten wordt geen specificatie van de opbrengst in netto-omzet, kostprijs en brutowinst opgenomen.

BATEN UIT ACTIES VAN DERDEN

Betreft acties die volledig door derden zijn georganiseerd en waarvan het risico niet door KNGF Geleidehonden wordt gedragen.

BIJDRAGEN VAN ZORGVERZEKERAARS

Een deel van de in 2016 afgeleverde honden komt in aanmerking voor een bijdrage van zorgverzekeraars. Dit geldt voor zowel de blindengeleidehond als de assistentiehond.

De begroting voor 2016 werd gebaseerd op de verwachting dat in dat jaar 80 blindengeleidehonden zouden kunnen worden afgeleverd tegen een gemiddelde bijdrage van zorgverzekeraars van

€ 19.600 per hond en vijf assistentiehonden tegen een bedrag van € 17.700. Ook is rekening gehouden met het feit dat tien geleidehonden herplaatst zouden worden met een vergoeding van € 17.300 per herplaatsing.

In totaal 95 betaalde plaatsingen met een totale vergoeding van (afgerond) € 1,8 mln.

In werkelijkheid zijn 78 blindengeleidehonden, vijf assistentiehonden en acht herplaatsingen afgeleverd met een bijdrage van Zorgverzekeraars van respectievelijk € 19.500, € 17.100 en € 17.300. In totaal leverden deze 91 afleveringen een bedrag op van (afgerond) € 1,7 mln. Per saldo zijn dus vier honden minder afgeleverd met een vergoeding van zorgverzekeraars, hetgeen een lagere bijdrage betekent van € 0,1 mln.

Ten opzichte van 2015 neemt de totale bijdrage van zorgverzekeraars in 2016 per saldo toe met circa € 40.000. De belangrijkste reden hiervan is de indexering die de zorgverzekeraars hebben toegepast op de normbedragen.

(bedragen x € 1.000,-)

BATEN UIT BELEGGINGEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Baten	1.046	1.419	488
Lasten	103	96	104
Resultaat	943	1.323	384

De opbouw van de baten uit beleggingen is als volgt:

(bedragen x € 1.000,-)

BATEN UIT BELEGGINGEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Opbrengst couponrente	511	375	474
Opbrengst dividend	462	229	89
Gerealiseerd koersresultaat effecten		267	-105
Ongerealiseerd koersresultaat effecten		482	-459
Gerealiseerd koersresultaat valuta		63	-39
Ongerealiseerd koersresultaat valuta		-68	284
Opbrengst onroerend goed	36	33	198
Renteopbrengst liquiditeiten	37	38	46
Totaal	1.046	1.419	488

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

De aantrekkende economie vond in 2016 zijn vertaling in hogere beurskoersen, waardoor een (on)gerealiseerde koersresultaat van afgerond € 750.000 kon worden behaald.

De rentestand bleef ook in 2016 op een laag niveau, waardoor de couponrente van obligaties en de rente over de liquide middelen die op spaarrekeningen wordt aangehouden, eveneens laag zijn. In 2016 is wederom een appartement uit

de onroerendgoedportefeuille verkocht. Dit betrof een appartement in Den Haag, waarvan stichting KNGF en de KNRM ieder voor 50% eigenaar zijn geweest.

OVERIGE BATEN

Hieronder zijn verantwoord de vergoedingen van de verkoop van honden die het einddoel niet hebben gehaald.

BESTEED AAN DOELSTELLING

De bestedingen aan de doelstelling zijn als volgt te specificeren:

(bedragen x € 1.000,-)

KOSTEN VAN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Kosten fokken/externe basistraining	1.418	1.428	1.555
Verblijf honden in kennel te Amstelveen	1.046	998	999
Kosten interne opleiding/aflevering:			
• Blindengeleidehonden	2.194	2.173	1.857
• Autismegeleidehonden	93	73	75
• Assistentiehonden	125	120	138
• Buddyhonden	146	170	265
Kosten PAWS	62	40	37
Innovatie/R&D	300	396	253
Voorlichting, werving cliënten en onderzoek	1.061	892	1.272
Aandeel in huisvesting, Secretariaat, P&O, ICT, Facilitaire dienst en salarisadministratie	1.200	1.226	1.250
Totaal	7.645	7.516	7.701

De bestedingen aan de doelstelling zijn ook als volgt te specificeren:

(bedragen x € 1.000,-)

KOSTENCATEGORIE	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Aankopen en verwervingen	950	1.112	1.143
Uitbesteed werk	699	907	783
Publiciteit en communicatie	656	457	848
Personeelskosten	4.223	4.028	3.739
Huisvestingskosten	406	381	511
Kantoor- en algemene kosten	214	202	201
Afschrijvingen	497	429	476
Totaal	7.645	7.516	7.701

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

In de aankopen en verwervingen zijn begrepen de kosten voor het fokken van pups, de aankoopkosten van pups van derden, de kosten van de externe opleiding (de periode dat de pups ondergebracht zijn bij de puppypleeggezinnen), de kosten van verblijf van de honden in opleiding (voer, medische kosten etc.) alsmede de auto-kosten. De lasten in 2016 komen hoger uit dan begroot omdat enerzijds ook in 2016 honden van een buitenlandse school moesten worden aangekocht om het gewenste aantal instromende honden te bereiken. De reden hiervan is tegenvallende nestresultaten. In 2016 gaat het om acht honden. Anderzijds is in 2016 de voorraad tuigen afgeboekt met een waarde van € 47.000, omdat een nieuw ontwikkeld tuig in 2017 zal worden ingevoerd.

De post uitbesteed werk heeft voornamelijk betrekking op uitbesteed werk aan externe trainers inzake (onderzoeks)projecten van Campus en

aan externe (juridische) adviseurs op het terrein van P&O. Aan externe trainers werd in 2016 een meerbedrag van € 70.000 betaald. Tegenover deze extra last staan lagere lasten van de personele bezetting (zie hierna).

Vanwege de bijdrage 2016 van de ASN inzake projecten van Campus konden de kosten van deze stichting in 2016 toenemen. Tegenover deze hogere kosten staan immers ook hogere inkomsten. De kosten van publiciteit en communicatie nemen in 2016 ten opzichte van 2015 af. De belangrijkste reden hiervan is dat in het kostenbedrag van 2015 de eenmalige kosten van jubileumactiviteiten ad € 220.000 zijn opgenomen. Daarnaast is op meerdere (project)budgetten minder uitgegeven dan begroot.

Veruit de belangrijkste post binnen de kosten van de doelstelling is de personeelslast. Deze last houdt verband met de volgende personele bezetting (in fte's):

AFDELING	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Puppy- en Pleeggezinnenzorg	15,0	13,6	13,7
Kennel	13,9	13,4	12,7
Training en Cliëntenzorg	27,9	26,2	25,0
Filantropie en Communicatie	6,4	6,2	6,0
Campus	3,0	3,0	2,1
Aandeel in staf	6,0	6,1	5,9
Totaal	72,2	68,5	65,4

De personele bezetting nam in 2016 ten opzichte van 2015 toe met 3,1 fte maar bleef met 3,7 fte achter bij de begrote bezetting voor 2016.

In de begroting voor 2016 is naast een toename van het personeel ook rekening gehouden met een loonindexering van 2,5% en met het feit dat een belangrijk deel van het personeel nog niet in de eindschalen is ingedeeld en ten slotte dat jaarlijks een deel van het personeel een trede binnen een schaal opschuift (effect op de loonkosten

hiervan is ca. 2%). Dit laatste proces heeft in 2016 conform verwachting plaatsgevonden.

De loonschalen zijn in 2016 per 1 juni verhoogd met 1% en werd eenmalig een bedrag van € 87,50 uitgekeerd. Daarnaast is de eindejaarsuitkering gelijk getrokken aan die van de cao-welzijn en dus met 0,55% verhoogd naar 8,3%.

In de huisvestingslasten van 2015 zijn de incidentele kosten van onderzoek naar nieuwbouw (op de plaats van de oude kennel) verwerkt.

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

De afschrijvingslasten blijven in 2016 achter bij de begroting omdat investeringen later zijn/worden gedaan dan in de begroting is aangenomen. Dit geldt onder andere voor de investeringen in e-learning-modulen voor assistentiehond-, autismegeleidehond- en buddyhondgebruikers, maar ook voor de investering in duurzame energie (zonnepanelen).

heeft ertoe geleid dat naast blindengeleidehonden, ook autismegeleidehonden, assistentiehonden en buddyhonden (onder andere voor mensen met een posttraumatisch stresssyndroom (PTSS)) worden afgeleverd. Daarnaast streeft KNGF Geleidehonden naar een verhoging van het aantal af te leveren (geleide)honden.

Hieronder zijn de totale bestedingen aan de doelstelling in relatie tot de totale baten weergegeven:

BESTEDINGSPERCENTAGE

KNGF Geleidehonden streeft naar een verbreding van de af te leveren geleidehonden. Dit streven-

(bedragen x € 1.000,-)

	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Totaal baten	9.343	10.733	9.381
Totaal bestedingen doelstelling	7.645	7.516	7.701
Bestedingspercentages	81,8	70,0	82,1

De percentages van de werkelijke bestedingen worden zeer sterk beïnvloed door de fluctuerende baten (met name de baten uit nalatenschappen en beleggingen).

KOSTEN EIGEN FONDSSENWERVING

De kosten voor eigen fondsenwerving zijn als volgt te specificeren:

(bedragen x € 1.000,-)

KOSTENCATEGORIE	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Aankopen en verwervingen	2	2	1
Uitbesteed werk	55	51	52
Publiciteit en communicatie	701	662	456
Personeelskosten	569	619	533
Huisvestingskosten	35	30	43
Kantoor- en algemene kosten	26	30	27
Afschrijvingen	32	24	25
Totaal	1.420	1.418	1.137

Onder de post 'uitbesteed werk' zijn verantwoord de kosten van de controle op de afwikkeling van nalatenschappen. Deze activiteit is uitbesteed aan 'Bureau Nalatenschappen' van stichting Goede Doelen Nederland voorheen VFI-diensten.

De kosten voor publiciteit en communicatie nemen ten opzichte van 2015 toe met ca. € 200.000. Met deze extra last is in de begroting voor 2016 rekening gehouden, om de (toekomstige) inkomsten uit fondsenwerving gelijke tred te kunnen laten houden met de ontwikkeling van de kosten van KNGF Geleidehonden.

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

De personeelskosten hebben betrekking op de volgende fte's:

	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Fondsenwerving	7,0	6,8	5,7
Aandeel in staf	2,2	1,9	2,2
Totaal	9,2	8,7	7,9

Norm voor kosten eigen fondsenwerving

Ook voor het onderdeel kosten eigen fondsenwerving is een meerjarenraming opgesteld. Het eerste jaar van die raming is de begroting voor dat jaar en deze geldt als taakstellend. Voor 2016 is een

norm gesteld van 21,8%.

Onderstaand zijn de kosten van eigen fondsenwerving in relatie tot de baten uit eigen fondsenwerving weergegeven voor de jaren 2015-2016:

(bedragen x € 1.000,-)

	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Baten eigen fondsenwerving	6.517	7.569	7.248
Kosten eigen fondsenwerving	1.420	1.418	1.137
Kostenpercentage fondsenwerving	21,8	18,7	15,7

Het kostenpercentage fondsenwerving blijft ruim onder de gestelde interne norm (van 21,8%) en ruim binnen de CBF-norm van 25%.

KOSTEN BELEGGINGEN

De kosten van beleggingen zijn als volgt te specificeren:

(bedragen x € 1.000,-)

KOSTENCATEGORIE	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Uitbesteed werk	66	53	70
Personeelskosten	16	29	15
Huisvestingskosten	2	2	3
Kantoor- en algemene kosten	18	11	14
Afschrijvingen	1	1	2
Totaal	103	96	104

De kosten van de beheerders van de effecten- en onroerendgoedportefeuilles zijn verantwoord onder uitbesteed werk. De personeelskosten, huisvestingskosten en afschrijvingen hebben betrekking op de kosten van de beleggingsadministratie. Deze kosten nemen toe omdat in 2016 gebruik is gemaakt van tijdelijk personeel in verband met een herstructurering van de dienst 'bedrijfsvoering' die in 2017 zijn beslag moet krijgen.

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE

De kosten voor beheer en administratie zijn als volgt te specificeren:

(bedragen x € 1.000,-)

KOSTENCATEGORIE	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Aankopen en verwervingen	8	7	6
Uitbesteed werk	84	96	55
Personeelskosten	570	580	531
Huisvestingskosten	52	51	57
Kantoor- en algemene kosten	64	50	47
Afschrijvingen	35	29	25
Rentelasten (hypotheek o/g)	1	1	8
Totaal	814	814	729

Onder uitbesteed werk zijn opgenomen de kosten van extern advies inzake beleidsplanning, kwaliteitsmanagement (ISO-normering), accountant e.d.

De personeelskosten hebben betrekking op de volgende fte's:

	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Financiën & Beheer	2,7	2,7	2,8
Bedrijfsvoering	1,0	1,0	0,3
Directie	1,0	1,0	1,0
Aandeel in staf	1,6	1,4	1,4
Totaal	6,3	6,1	5,5

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

SPECIFICATIE BEZOLDIGING DIRECTEUR 2016

Naam:	Mevr. mr. E.C. Greve	Dhr. P.H.E. van der Heijden
Functie:	Directeur/bestuurder	Waarnemend directeur

Dienstverband:

Aard (looptijd)	Onbepaald	Onbepaald
Aantal uren per week:	38	38
Parttime percentage:	100	100
Periode:	van 1/1 t/m 31/12	van 1/7 t/m 31/12

Bezoldiging:	Bedragen in €	Bedragen in €
Brutosalaris	113.000	38.200
Vakantiegeld	9.000	3.000
Eindejaarsuitkering	9.500	3.500
Jaarinkomen	131.500	44.700
Jubileumuitkering i.v.m. 12,5 jaar dienstverband	2.500	1.400
Totaal jaarinkomen	134.000*	46.100
Belaste vergoedingen/bijtellingsen	3.600	1.800
Pensioenlast (wg-deel)	11.300	5.200
Totale bezoldiging volgens WNT definitie	148.900	53.100
Sociale lasten (wg-deel)	10.000	5.900
Totaal bezoldiging 2016	158.900	59.000
Totaal bezoldiging 2015	178.100	n.v.t.

* Inclusief € 3.500 pensioenpremiëcompensatie

De bezoldiging van de directeur/bestuurder mevrouw Greve is in 2016 gebaseerd op salarisschaal I van de regeling beloning directeuren van goede doelen van branche organisatie Goede Doelen Nederland (GDN). Op basis van een onafhankelijke beoordeling in 2016 door de Hay Group is de weging en indeling van de KNGF Geleidehonden directiefunctie in schaal I herbevestigd. Volgens deze regeling is het normbedrag voor het totaal jaarinkomen van schaal I € 129.559. Het jaarinkomen over 2016 van mevrouw Greve komt daar net boven als gevolg van een pensioenpremiëcompensatie en een incidentele jubileumuitkering in verband met het 12,5-jarig dienstver-

band. Deze jubileumuitkering volgt uit de CAO die geldt voor medewerkers van KNGF Geleidehonden (onder jaarinkomen wordt verstaan het bruto salaris, vakantiegeld, eindejaarsuitkering en een eventueel variabele component).

Zoals na de discussie rondom de directiebeloning over 2015 door de raad van toezicht werd toegezegd, heeft de raad het directie beloningsbeleid in 2016 geëvalueerd en als gevolg daarvan aangepast. Alhoewel het jaarinkomen volgens de eerder genoemde schaal I maximaal € 129.559 mag bedragen, zal het jaarinkomen van toekomstige directeuren van KNGF Geleidehonden worden gemaximeerd op € 110.000 (Prijspeil 2016).

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

Het nieuw vastgestelde directiebeloningsbeleid van KNGF Geleidehonden zal gelden voor toekomstige bestuurders van KNGF Geleidehonden. In lopende beloningsafspraken kunnen zonder wederzijdse instemming geen wijzigingen worden aangebracht.

De bezoldiging van de plaatsvervangend directeur de heer Van der Heijden is gebaseerd op zijn functie als operationeel manager. Deze functie is ingeschaald in schaal 12, periodiek 13 uit de salaristabel van de cao-welzijn en maatschappelijke dienstverlening. Genoemd inkomen heeft betrekking op de tweede helft van 2016 en is inclusief een maandelijkse toeslag van € 750 vanwege de vervanging van de directeur.

Leden van de raad van toezicht ontvangen geen bezoldiging voor hun werkzaamheden. Aan de leden van de raad van toezicht zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt. Aan één van hen is in 2016 de vrijwilligersvergoeding van € 1.500 verstrekt.

TOELICHTING

OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (VERVOLG)

Norm voor beheer en administratie

KNGF Geleidehonden streeft naar een verlaging van de kosten van beheer en administratie. Ook voor dit onderdeel is een meerjarenraming opgesteld. Het eerste jaar van die raming is de begroting voor dat jaar en deze geldt als taakstellend. Voor 2016 is een norm gesteld van 8,2%, voor 2015 was dit 7,0%. Deze stijging houdt verband met het invoeren van een afdeling bedrijfsvoering en het aanstellen van een manager Bedrijfsvoering. Onderstaand zijn de kosten van beheer en administratie in relatie tot de totale lasten van KNGF Geleidehonden weergegeven voor de jaren 2015-2016:

(bedragen x € 1.000,-)

	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Kosten beheer en administratie	814	814	729
Totale kosten	9.982	9.844	9.671
Kostenpercentage	8,2	8,3	7,5

De kosten van beheer en administratie komen in 2016, ondanks dat de werkelijke uitgaven precies gelijk zijn aan de begrote uitgaven in 2015 net boven de gestelde norm uit (8,3% t.o.v. 8,2%). De reden hiervan is dat de werkelijke kosten van KNGF Geleidehonden in 2016 lager zijn dan begroot.

TOELICHTING OP DE LASTENVERDELING

TOELICHTING OP DE LASTENVERDELING

(bedragen x € 1.000,-)

BESTEMMING	DOEL- STELLING	FONDSEN- WERVING	BELEGGING- GEN	BEHEER EN ADMINISTRATIE	REALISATIE 2016	BEGROTING 2016	REALISATIE 2015
Aankopen en verwervingen	1.112	2		7	1.121	960	1.150
Uitbesteed werk	907	51	53	96	1.107	904	960
Publiciteit en communicatie	457	662			1.119	1.357	1.304
Personeelskosten	4.028	619	29	580	5.256	5.378	4.818
Huisvestingskosten	381	30	2	51	464	495	614
Kantoor- en algemene kosten	202	30	11	50	293	322	289
Afschrijving en rente	429	24	1	30	484	566	536
Totaal	7.516	1.418	96	814	9.844	9.982	9.671

TOELICHTING OP DE LASTENVERDELING

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE AANKOPEN EN VERWERVINGEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Autokosten	340	290	233
Kosten fokken, fokhonden	71	149	279
Kosten pups bij puppypleeggezinnen	362	424	408
Medische kosten honden in kennel	43	57	47
Voer en materialen honden in kennel	42	45	41
Overige kosten	102	156	142
Totaal	960	1.121	1.150

De autokosten komen in 2016 lager uit voornamelijk als gevolg van latere vervanging van reeds afgeschreven auto's. In de kosten van fokken en fokhonden van 2016 zijn opgenomen de aankoopkosten van honden die in het buitenland zijn gekocht (€ 0,1 mln.). In 2015 betrof dit een bedrag van € 0,2 mln. De medische kosten van pups bij puppypleeggezinnen en van de honden tijdens de trainingsperiode (in kennel) nemen in 2016 verder toe als gevolg van stijgende kosten van dierenartsen. Onder de overige kosten van 2015 zijn verantwoord de kosten van het ontwikkelen van een nieuw tuig (€ 63.000). In de kosten van 2016 is verwerkt de afboeking van de oude voorraad tuigen.

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE UITBESTEDINGEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Kosten training honden	627	697	624
Kosten onderzoek	7	123	107
Kosten beheer beleggingen/bankkosten	66	53	70
Kosten docenten (PAWS)	9	10	10
Kosten P&O (arbodienst, advisering)	65	91	49
Kosten controle afwikkeling nalatenschappen	49	43	48
Kosten accountant	30	30	24
Kosten kwaliteitsmanagement (ISO)	15	20	0
Kosten juridische bijstand	21	2	16
Kosten beleidsplanning	15	38	12
Totaal uitbestedingen	904	1.107	960

TOELICHTING

OP DE LASTENVERDELING (VERVOLG)

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE PUBLICITEIT EN COMMUNICATIE	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Kosten voorlichting	656	457	848
Kosten fondsenwerving	701	662	456
Totaal publiciteit en communicatie	1.357	1.119	1.304

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE PERSONEELSKOSTEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Salarissen	3.925	3.742	3.477
Sociale lasten	641	621	533
Pensioenlasten	336	327	298
Ontvangen ziekengeld	0	-30	-28
Overige personeelskosten	337	318	305
Inzet tijdelijk personeel/uitzendkrachten	139	278	233
Kosten inzet personeel	5.378	5.256	4.818

De overige personeelslasten zijn inclusief de kosten van de interne opleiding tot instructeur van de afdeling Training en Cliëntenzorg.

Personeelsbestand

De fte's zijn als volgt over de verschillende afdelingen verdeeld:

AFDELINGEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Puppy- en Pleeggezinnenzorg	15,0	13,6	13,7
Kennel	13,9	13,4	12,7
Training en Cliëntenzorg	27,9	26,2	25,0
Filantropie en Communicatie	13,4	13,0	11,7
Campus	3,0	3,0	2,1
Financiën en Beheer, ICT en facilitair	5,8	5,9	6,8
Secretariaten, Personeel & Organisatie	6,9	6,3	5,7
Bedrijfsvoering	1,0	1,0	0,3
Directie	1,0	1,0	1,0
Totaal	87,9	83,4	79,0

TOELICHTING

OP DE LASTENVERDELING (VERVOLG)

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE HUISVESTINGSKOSTEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Dotatie aan de onderhoudsvoorziening	135	135	135
Schoonmaakkosten gebouwen	88	98	92
Energie en water	71	56	64
Onderhoudskosten (incl. terreinen)	154	124	159
Verzekeringen/belastingen/vergunningen	32	45	33
Overige kosten	15	6	131
Totaal	495	464	614

Onder de overige kosten zijn in 2015 de kosten opgenomen van onderzoek naar nieuwbouw ter vervanging van het oude kennelgebouw.

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE KANTOOR- EN ALGEMENE KOSTEN	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Kosten ICT (onderhoud)	79	106	75
Secretariaatskosten (porti, kantoorben.)	36	39	37
Kosten (salaris)administratie	24	29	28
Kosten groepsverzorging (kantine)	44	36	40
Kosten internationale contacten	5	1	1
Kosten raad van toezicht	8	2	3
Kosten verzekeringen	6	5	5
Bankkosten	17	11	14
Kosten PAWS	33	9	9
Overige kosten Puppy- en Pleeggezinnenzorg	8	4	12
Overige kosten Kennel	2	3	2
Overige kosten Training en Cliëntenzorg	13	12	24
Overige kosten Campus	35	27	29
Overige algemene kosten	12	9	10
Totaal	322	293	289

(bedragen x € 1.000,-)

SPECIFICATIE AFSCHRIJVING EN RENTE	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Afschrijving gebouwen en terreinen	280	281	323
Afschrijving inrichting/inventaris	101	62	59
Afschrijving hard- en software	123	89	94
Afschrijving e-learning	61	50	52
Rentelasten	1	2	8
Totaal	566	484	536

OVERIGE GEGEVENS - RESULTAATBESTEMMING

Het resultaat is als volgt bestemd:

(bedragen x € 1.000,-)

RESULTAATBESTEMMING	BEGROTING 2016	REALISATIE 2016	REALISATIE 2015
Resultaat	-639	889	-290
De resultaten zijn als volgt bestemd:			
Continuïteitsreserve	0	-1.644	1.290
Bestemmingsreserves:			
Doorlopende leveringen honden	-437	2.825	-2.249
Financiering vaste activa	0	-364	-322
E-learning	-61	-50	-57
ICT	-19	-2	-4
Duurzame energie	-7	0	0
Jubileum tachtig jaar	0	0	-150
Belevenis	-28	-29	-97
Verbouwing 'oude kennel'	0	0	750
Totaal	-552	2.380	-2.129
Bestemmingsfondsen:			
J.C. Bloemenfonds	-23	52	-17
Fonds Uncle Harry	-25	0	-25
Ceciliafonds	-9	-9	-9
Van Duijkerenfonds	-30	55	600
Renovatie kenneldak/zonnepanelen	0	75	0
Totaal	-87	173	549
Totaal bestemd	-639	889	-290

Negatieve bedragen duiden op een onttrekking, positieve op een toevoeging c.q. een dotatie aan een reserve c.q. een fonds. De verdeling van het resultaat is goedgekeurd door de raad van toezicht en verwerkt in de jaarrekening.

ACCOUNTANTSVERKLARING

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Toezicht en het bestuur van Stichting Koninklijk Nederlands Geleidehondenfonds

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het jaar geëindigd op 31 december 2016 van Stichting Koninklijk Nederlands Geleidehondenfonds te Amstelveen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Koninklijk Nederlands Geleidehondenfonds per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende Instellingen'.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde balans per 31 december 2016;
2. de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Koninklijk Nederlands Geleidehondenfonds zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekeningen onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende Instellingen' is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende Instellingen' en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

ACCOUNTANTSVERKLARING

(VERVOLG)

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende Instellingen'.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 'Fondsenwervende Instellingen'. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

ACCOUNTANTSVERKLARING

(VERVOLG)

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Amsterdam, 30 juni 2017

MAZARS PAARDEKOOPER HOFFMAN N.V.

Drs. S. Boomman RA

BIJLAGE 1

GECONSOLIDEERDE MEERJARENRAMING 2017-2021

DOELSTELLINGEN

De begrote doelstellingen voor de jaren 2017 - 2021 zijn als volgt:

	MEERJARENRAMING				
	2017	2018	2019	2020	2021
Blindengeleidehonden	90	90	95	95	100
Herplaatste geleidehonden	10	10	10	10	10
Autismegeleidehonden	10	12	12	12	12
Assistentiehonden	10	10	10	10	10
Buddyhonden PTSS	15	17	17	20	20
Buddyhonden overig	5	6	6	8	8
Totaal aantal afleveringen	140	145	150	155	160

Aantal pups					
Aantal pups uit eigen fok	195	205	215	225	235
Aantal pups van derden	25	25	25	25	25
Totaal aantal pups	220	230	240	250	260

Aantal fokhonden					
Fokteven	35	36	37	38	39
Dekreuen	13	13	13	13	13
Totaal aantal fokhonden	48	49	50	51	52

GECONSOLIDEERDE MEERJARENRAMING 2017-2021 (VERVOLG)

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(bedragen x € 1.000,-)

	MEERJARENRAMING				
	2017	2018	2019	2020	2021
Baten uit					
Eigen fondsenwerving	6.647	7.105	7.358	7.684	7.972
Subsidies van overheden/ bijdragen van zorgverzekeraars	2.013	2.044	2.181	2.215	2.248
Baten uit beleggingen	970	967	966	966	965
Overige baten	11	11	11	11	11
Som der baten	9.641	10.127	10.516	10.876	11.196
Lasten					
Bestedingen aan doelstelling	7.893	8.137	8.383	8.529	8.766
Werving baten					
Kosten eigen fondsenwerving	1.660	1.746	1.789	1.829	1.874
Kosten beleggingen	108	110	111	112	115
Totaal wervingskosten	1.768	1.856	1.900	1.941	1.989
Beheer en administratie					
Kosten beheer en administratie	855	793	806	806	820
Som der lasten	10.516	10.786	11.089	11.276	11.575
Exploitatieresultaat	-875	-659	-573	-400	-379

EXPLOITATIERESULTATEN PER STICHTING

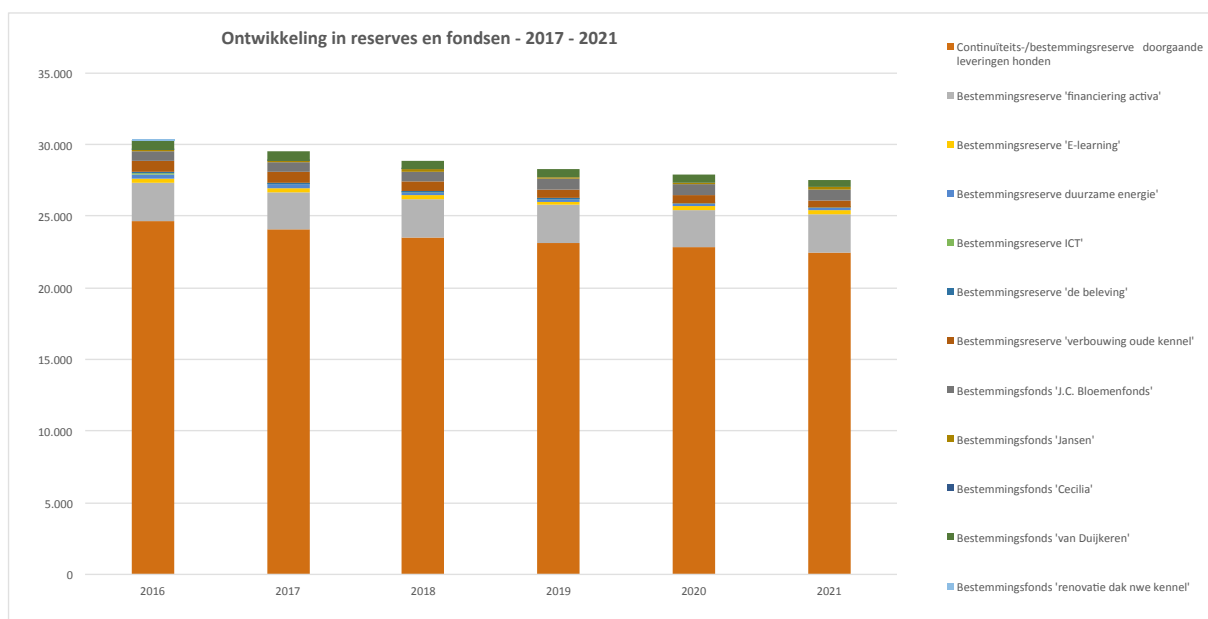
Stichting KNGF (KNGF Geleidehonden)	-575	-349	-253	-70	-39
Stichting KICK (Campus)	-300	-310	-320	-330	-340
Totaal aantal fokhonden	-875	-659	-573	-400	-379

VERHOUDINGSGETALLEN (IN PROCENTEN)

Lasten doelstelling t.o.v. totale lasten	75,1	75,4	75,6	75,6	75,7
Lasten filantropie t.o.v. baten filantropie	25,0	24,6	24,3	23,8	23,5
Lasten beheer en administratie t.o.v. totale lasten	8,1	7,4	7,3	7,1	7,1

GECONSOLIDEERDE MEERJARENRAMING 2017-2021 (VERVOLG)

VERWACHTE ONTWIKKELING VAN DE BESTEMMINGSRESERVES EN –FONDSEN

Vorenstaande grafiek is gebaseerd op de volgende gegevens:

(bedragen x € 1.000,-)

	REALISATIE	MEERJARENRAMING				
Stand per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Continuïteits-/bestemmingsreserve doorgaande leveringen honden	24.694	23.972	23.468	23.039	22.749	22.459
Bestemmingsreserve financiering activa	2.663	2.663	2.663	2.663	2.663	2.663
Bestemmingsreserve e-learning	301	259	238	225	225	225
Bestemmingsreserve duurzame energie	275	264	243	222	201	180
Bestemmingsreserve ICT	50	40	30	20	20	20
Bestemmingsreserve de beleving	109	80	51	22	0	0
Bestemmingsreserve verbouwing oude kennel	750	717	673	629	585	541
Bestemmingsfonds 'J.C. Bloemenfonds'	676	695	713	730	746	761
Bestemmingsfonds 'Jansen'	135	135	135	135	135	135
Bestemmingsfonds 'Cecilia'	23	14	5	0	0	0
Bestemmingsfonds 'van Duijkeren'	655	621	587	553	519	485
Bestemmingsfonds 'renovatie dak nieuwe kennel'	75	71	66	61	56	51
Totaal	30.406	29.531	28.872	28.299	27.899	27.520

